

Masterafhandling
Master i Sexologi
Aalborg Universitet

Seksualitetens betydning i socialfagligt arbejde med unge

Anette Crone Jessen

Studienummer: 20192395

Joan Lysholdt

Studienummer: 20192396

Antal anslag: 149.041

Dato: Den 2. maj 2021

Vejleder: Birgitte Schantz Laursen

Resumé

Introduktion:

Undersøgelser peger på, at socialrådgivere kun taler med unge om seksuelle emner, når der er bekymring for seksuelle overgreb, seksuel vold eller sygdomme, som relaterer sig til seksualitet. Det er i ungdomsårene, at de unge udvikler deres identitet og seksualitet. Det er i denne periode, at de unge er søgende, nysgerrige og får erfaringer. Nogle unge kan have behov for rådgivning, støtte og hjælp. Dette gælder især gruppen af sårbare og udsatte unge.

Formål:

Specialets formål er at undersøge, om socialrådgivere ser seksualitet som en del af det socialfaglige arbejde.

Metode:

Specialet er udført gennem en systematisk litteratursøgning kombineret med individuelle semistrukturerede interviews af fire kommunalt ansatte socialrådgivere, som arbejder med unge. Interviewene er efterfølgende blevet transskriberet og analyseret, hvorved der fremkom fire temaer: Faglige forudsætninger, lovgivning og rammer, barrierer samt etiske dilemmaer.

Konklusion:

I lighed med udenlandske undersøgelser har nærværende speciale også påvist, at seksualitet er forbundet med tabu og berøringsangst. Socialrådgivere mangler faglig viden og metoder til at tale om sex og seksualitet. Forekommende barrierer er tabu, fagpersonlige og professionelle kompetencer og lovgivning. Viden, mindre blufærdighed, kollegial og ledelsesmæssig opbakning samt implementering af Ex-PLISSIT-modellen som metode vil styrke seksualitetens plads i det socialfaglige arbejde.

Abstract

Introduction:

Studies indicate that social workers only talk to young people about sexual issues when there are concerns about sexual assault, sexual violence or diseases related to sexuality. It is in adolescence that young people develop their identity and sexuality. It is during this period that young people are searching, curious and gaining experience. Some young people may need advice, support and help. This particularly applies for the group of vulnerable and at risk young people.

Purpose:

The purpose of the thesis is to investigate whether social workers perceive sexuality as part of social work

Method:

The thesis is carried out through a systematic literature search combined with individual semi-structured interviews of four municipally employed social workers who work with young people. The interviews have subsequently been transcribed and analyzed, thus creating four themes: Professional prerequisites, Legislation and frameworks, Barriers and Ethical dilemmas.

Conclusion:

Like foreign studies, this thesis has also shown that sexuality is associated with taboo and general discomfort dealing with the topic. Social workers lack professional knowledge and methods to talk about sex and sexuality. Occurring barriers are taboo, personal and professional competences and legislation. Knowledge, less embarrassment, collegiate and managerial support as well as the implementation of the Ex-PLISSIT model as a method will strengthen sexuality's place in social work.

Indholdsfortegnelse

1. Initierende problem	5
2. Specialets opbygning	6
3. Problemanalyse	6
3.1 Unge og seksualitet	6
3.1.1 Unges trivsel	6
3.1.2 Unges udvikling	7
3.1.3 Ungdom og seksualitet	8
3.1.4 Sårbare og udsatte unge	9
3.1.5 Sårbare og udsatte unge og seksualitet	11
3.1.5.1 Sårbare og udsatte unge og seksuel debut	12
3.1.5.2 Sårbare og udsatte unge og internettet	12
3.1.5.3 Seksuelle overgreb blandt unge	13
3.1.6 Unge, seksualitet og socialrådgivere	15
3.2 Socialrådgivere	15
3.2.1 Socialrådgiveres arbejde med unge	17
3.2.2 Socialrådgiveres kontakt til unge	17
3.2.3 Socialrådgiveres sagsbehandling i ungesager	19
3.2.4 Metodikken i socialfagligt arbejde med unge	19
3.2.4.1 ICS-modellen som metode i socialt arbejde	20
3.2.5 Socialrådgiveres faglige forudsætninger	22
4. Forsknings spørgsmål	24
5. Metode	24
5.1 Systematisk litteratursøgning	24
5.1.1 Inklusionskriterier	25
5.1.2 Flowdiagram	25
5.1.3 Fund over artikler	26
5.2 Den kvalitative interviewundersøgelse	31
5.2.1 Videnskabsteoretiske overvejelser	31
5.2.2 Kvalitativ metode	32
5.2.2.1 Egen forforståelse	33

5.2.3 Forskningsdesign	33
5.2.3.1 Informanter	33
5.2.3.2 Udformning af interviewguide	34
5.2.3.3 Gennemførelse af interviews	34
5.2.3.4 Analysemetode	35
5.2.3.5 Etik	37
6. Analyse	38
6.1 Informanternes forståelse af seksualitet	38
6.2 Konkrete erfaringer	39
6.3 Faglige forudsætninger	43
6.4 Lovgivning og rammer	45
6.5 Barrierer	48
6.6 Ethiske dilemmaer	58
7. Supplerende litteratursøgning	59
8. Præsentation af valgte teorier til specialet	60
8.1 Helhedssyn	60
8.2 Tabu	60
8.3 Tovejstabu	60
8.4 Abraham Maslows behovspyramide	61
9. Diskussion	61
9.1 Betydning af socialrådgiveres holdninger til ikke at tale om seksualitet	61
9.2 Seksualitet set ud fra en positiv forståelsesramme	63
9.3 Betydningen af socialrådgiveres samtale om seksualitet	65
9.4 Socialrådgiveres holdning til ansvaret og rammernes betydning	69
9.5 Lovgivningens betydning for samtale om seksualitet	71
9.6 Betydningen af socialrådgiveres viden og holdning til seksualitet	72
10. Konklusion	75
11. Perspektivering	77
12. Litteraturliste	79
Bilag 1 - Oversigt over anvendt søgning	
Bilag 2 - Semistruktureret interviewguide	
Bilag 3 - Samtykkeerklæring	

1. Initierende problem

Undersøgelser peger på, at socialrådgivere primært taler med unge om seksuelle emner, når der er bekymring for seksuelle overgreb, seksuel vold eller sygdomme, som relaterer sig til seksualitet.

Vi har arbejdet som socialrådgivere i mere end 20 år, med ansættelser inden for både voksen- og familieområdet. Det er vores erfaring fra praksis, supervision, faglig sparring etc., at seksualitet i høj grad ikke bliver italesat i socialfagligt arbejde. Dette på trods af, at vi ofte har mødt unge, som har haft problemer relateret til deres seksualitet.

Det er i ungdomsårene at seksualiteten udvikler sig, får større betydning og spiller en vigtig rolle for de unge og deres trivsel. De unges seksuelle problemer træder ikke nødvendigvis tydeligt frem, men kan ligge som en skjult og bagvedliggende årsag til deres manglende trivsel.

Følgende casebeskrivelse illustrerer hvordan mistrivsel kan ses fra mange forskellige indgangsvinkler, og at seksualitet bør indgå som et prioriteret tema:

En kommune modtager en underretning, som er indgivet af en lærer. Det fremgår her, at Sofie på 14 år igennem de sidste 3 måneder har haft et fravær på 28 pct. Skolen beskriver, at Sofie tidligere var mødestabil, pligtopfyldende og en dygtig elev. Skolen ser nu, at Sofies skolearbejde er mangelfuldt, og at hun trækker sig fra veninderne. Det fremgår af underretningen, at skolen har været i dialog med forældrene, som også er bekymrede. Sofie er ophørt med fritidsaktiviteter, og hun virker trist og indelukket og ikke længere engageret i familielivet. Forældrene har forgæves forsøgt at motivere Sofie til at komme i skole, ligesom de flere gange har forsøgt at tale med Sofie om problemerne. Sofie trækker sig og afviser forældrenes omsorg med irritabilitet og vrede. Forældrene søger derfor hjælp ud fra en formodning om, at Sofies trivsel og opførsel er en del af et teenageoprør.

Det viser sig efterfølgende, at Sofie under en klassefest var blevet meget beruset, og hun erindrede ikke præcist hvad der var sket, men var blevet fortalt, at hun havde haft samleje

med en jævnaldrende. Dette skulle nogle klassekammerater have overværet. Sofie er flov og skamfuld, og det er grunden til, at hun har trukket sig.

Gennem den viden, som vi har tilegnet os på Masteruddannelsen i Sexologi, er vi nu blevet opmærksomme på, at Sofies skolevægning og manglende trivsel kan omhandle en sexologisk problemstilling, hvilket taler for at give seksualiteten en stemme i det fremtidige socialfaglige arbejde med unge. Dette har inspireret os til at undersøge socialrådgiveres holdninger til og erfaringer med at tale seksualitet med de unge, herunder hvilke forhold, der har betydning for at seksualitet bliver sat på den socialfaglige dagsorden.

2. Specialets opbygning

Specialet præsenterer indledningsvist en problemanalyse. Herefter følger et metodeafsnit, en analyse og diskussion. Specialet afsluttes med en konklusion og en perspektivering.

3. Problemanalyse

I problemanalysen introduceres unges trivsel, udvikling og seksualitet. Sårbare og udsatte unges trivsel og seksualitet vil også blive beskrevet. Afslutningsvis vil socialrådgiveres faglige forudsætninger for at arbejde med unge og seksualitet blive belyst.

3.1 Unge og seksualitet

3.1.1 Unges trivsel

I Danmark er der ifølge Danmarks Statistik 775.426 unge (13-23 årige) bosiddende i Danmark i 1. kvartal 2021. (Danmarks Statistik, 2021) Unge er ikke en homogen gruppe, og det kan derfor ikke lade sig gøre at generalisere ungdommen. Unge har forskellige forudsætninger, vilkår, baggrunde, værdier og livssyn. De unge færdes i forskellige miljøer og subkulturer. Det er ikke muligt at indfange en bestemt ungdomskultur, men der kan udledes overordnet viden om unge, deres trivsel, generelle udvikling og seksualitet.

(Graugaard, Giraldi & Møhl, 2019, s. 237) I 2011 udarbejdede Center for

Ungdomsforskning (CeFU) en omfattende undersøgelse – "Når det er svært at være ung i DK - viden og råd om unges trivsel og mistrivsel". Undersøgelsen er repræsentativ og beskriver unges (15-24 årige) trivsel og mistrivsel. Af undersøgelsens resultater fremgår, at de fleste unge trives og har et godt ungdomsliv. 83,3 procent angiver at have det godt

eller meget godt. Besvarelsenerne fra de unge er subjektive, hvilket betyder, at de unge selv har vurderet deres oplevelser og trivsel. I vurderingen af de unges trivsel indgår bl.a. selvmordstanker, selvmordsforsøg, ensomhed, selvskadende adfærd, brug af rusmidler, problemer med mad og krop og seksuel risikoadfærd. Det bemærkes, at de unge, som ikke trives, angiver at de ofte eller altid har svært ved at klare hverdagen. (Center for Ungdomsforskning, 2011, s. 13)

3.1.2 Unges udvikling

De unge gennemgår i ungdomsårene store forandringer og overgange. De unge færdiggør folkeskolen, overgår til ungdomsuddannelser og mange får fodfæste på arbejdsmarkedet. I ungdomsperioden kan mistrivsel og begyndende mentale vanskeligheder, herunder udvikling af psykisk sygdom, have afgørende betydning for, om de unge kommer til at kunne klare sig både socialt og økonomisk. Igennem ungdommen løsriver den unge sig fra forældrene, og sociale relationer til jævnaldrende får en større og mere afgørende betydning. En vellykket overgang fra ung til voksen kræver gode sociale relationer og sociale færdigheder. Unge, der ikke trives, er i særlig risiko for at opleve eksklusion og ensomhed. (Statens Institut for Folkesundhed, 2018, s. 3) I takt med de nye krav og forventninger, som voksenlivet byder på, finder den unge nye sider af sig selv. Nogle unge håndterer disse krav og forventninger positivt, og det danner grundlag for ændringer i den unges identitet og selvforståelse – andre har sværere ved at honorere kravene og oplever usikkerhed og mistrivsel. (Center for Ungdomsforskning, 2010, s. 13)

Psykoanalytiker Erik H. Erikson påstår, at menneskets første leveår består af konflikten mellem grundlæggende tillid versus mistillid til sig selv og omverdenen. Tillid og sociale kompetencer har betydning for hvorledes mennesker indgår i samspil med andre samt tilpasser sig samfundets grundlæggende værdier og krav. (Brørup, Hauge & Thomsen 2001, s. 36-37) I overgangen fra ung til voksen kommer intimitet kontra isolation i spil, dette især i forholdet til det modsatte køn. Med dette menes evnen til at give og modtage kærlighed, og at kunne give sig hen til en anden uden at miste sig selv. (Brørup et al., 2001, s. 39) For ikke at miste sig selv, er det en forudsætning, at den unge har en positiv identitet. Det betyder, at den unge har en grundlæggende opfattelse af sig selv, og har en oplevelse af at være psyko-socialt velbefindende. Den bio-psyko-sociale model kan

bidrage til en forståelse og indsigt i det komplekse samspil mellem tilknytning, personlighed og relationer. Eriksens teori hævder, at det er i ungdomsårene, at de unge udvikler deres identitet. (Brørup et al., 2001, s. 168-169)

De unge gennemgår ikke alene psykologiske og sociale forandringer, men også biologiske. Visuelt kan forandringen ses ved, at de unges kroppe går fra at ligne barnekroppe til voksenkroppe. Det er kønshormonerne, som fx testosteron og østrogen, som bringer de unge i pubertet, og som udvikler de henholdsvis mandlige og kvindelige karaktertræk. Hos pigerne udvikles bryster, kønslæberne vokser, og ægløsning og menstruation begynder. Drengenes penis og pung vokser, deres muskelmasse øges og de får regelmæssigt sædafgang. (Graugaard et al., 2019, s. 235-236)

3.1.3 Ungdom og seksualitet

Det kan være svært at give en kort definition på seksualitet, fordi seksualitet består af mange elementer. Seksualitet skal forstås ud fra en bio-psyko-social tilgang, som er en naturlig iboende kraft og en del af menneskets udvikling. De bio-psyko-sociale og kulturelle faktorer bør i forhold til seksualiteten ses som værende foranderlig og i vekselvirkning gennem menneskers liv og udvikling. Den bio-psyko-sociale model forudsætter en holistisk tilgang. For at forstå seksualitet skal alle aspekter inddrages, herunder samspillet mellem emotionelle, relationelle, kropslige og kulturelle faktorer. (Graugaard et al., 2019, s. 39-45)

Denne tilgang anerkender World Health Organization (WHO), der definerer seksuel sundhed som "en tilstand af fysisk, følelsesmæssig, mentalt og socialt velbefindende i forbindelse med seksualitet.". (Graugaard et al., 2019, s. 152) Ungdommen forbindes ofte med utallige muligheder – alle døre står åbne, og der er højt til himlen. Mulighederne rummer mange valg og forandringer, og heri ligger en sårbarhed for de unge. Udefra kan ungdomslivet forekomme som en intens og fri periode, hvor kroppen forandrer sig, der sker en følelsesmæssig udvikling og seksualiteten spirer. (Center for Ungdomsforskning, 2010, s. 13) Det er i ungdommen, at de unge udforsker deres seksuelle orientering, bliver forelskede, får kærester og indgår i seksuelle møder, eksperimenterer og får seksuelle erfaringer. (Graugaard et al., 2019, s. 236)

De unge udforsker i særdeleshed deres seksualitet med en kæreste, som de er forelskede i. Dette har betydning for unges seksuelle positive oplevelser, at de unge er emotionelt engagerede i deres seksualpartner. I Norden har det især betydning for piger, idet de er opdraget til at den seksuelle lyst skal være forbundet med følelser. (Center for Ungdomsforskning, 2010, s. 151)

Seksualiteten rummer mulighed for glæde, bekræftelse, nærhed, intimitet, ømhed, kærlighed og leg, men seksualiteten kan også være forbundet med negative oplevelser. (Graugaard et al., 2019, s. 43) Foruden konsekvenser som uønskede graviditeter og kønssygdomme ved ubeskyttet sex, kan sex også forårsage negative oplevelser.

Nogle unge fortryder, at de har haft sex, og nogle føler sig "billige" dagen efter. Det er især pigerne, som er i øget risiko for at blive stemplede som "klamme og billige". Andre unge har følt sig presset til at gøre noget seksuelt, de egentlig ikke havde lyst til. (Center for Ungdomsforskning, 2010, s. 150-151)

Vendes blikket mod de unges sociale relationer og arenaer, spiller de gældende kulturelle og samfundsmæssige forhold en rolle. Her tænkes på kønsroller, moralske normer og opdragelsesformer, som en kulturel faktor, som påvirker de unges trivsel, adfærd og seksualitet. (Graugaard et al., 2019, s. 124) Ungdomsårene er for mange præget af forvirring og usikkerhed, og de unge tyr til hinanden i fællesskaber. Erfaringer med fx kæresteforhold, seksualitet, sociale medier, sorg, alkohol og uddannelse deler de med hinanden. For de sårbare unge, der er forvirrede, og som har en utryk tilknytning, kan det føre til mistrivsel. (Olsen, 1999, s. 49-52) Denne mistrivsel kan komme til udtryk på flere måder hos de unge, som har en utryk tilknytning. Nogle af de unge har fx hyppigere uønsket sex for at tilfredsstille deres partnere, og nogle søger en følelse af nærhed og intimitet gennem sex. (Graugaard et al., 2019, s. 115)

3.1.4 Sårbare og udsatte unge

Sårbare og udsatte unge gennemgår i lighed med andre unge en seksuel udvikling, og sociale problemer og psykosociale belastninger hos denne gruppe ses at påvirke deres muligheder for udvikling af en sund seksualitet.

Sårbare unge defineres i dette speciale som unge, der udviser symptomer på manglende trivsel, og som er i risiko for at modtage sociale foranstaltninger. Sårbare unge kan modtage støtte og vejledning efter lov om social service, hvis formål er at forebygge at sociale problemer udvikler sig, jf. § 1. I § 11 er også hjemmel i loven til at bevilge prævention. (Serviceloven, 2020) Udsatte unge defineres i dette speciale som tilstedeværelsen af flere belastende risikofaktorer, og hvor der er iværksat foranstaltninger. Sociale foranstaltninger kan fx være en fast kontaktperson, aflastning eller anbringelse uden for hjemmet.

De unge kan være belastet af flere komplekse og forbundne problemer og belastninger. Den manglende trivsel hos unge kan fx ses ved et overforbrug af alkohol, euforiserende stoffer, kriminalitet, selvskadende adfærd, øget skolefravær, mobning, ensomhed og psykiske lidelser som angst og depression. Endvidere ses, at nogle unge ikke er en del af et socialt fællesskab med jævnaldrende. (Kvello, 2016, s. 230-231)

Problemstillingerne spænder bredt fra fx psykiske lidelser, udviklingsforstyrrelser, som fx ADHD og autisme, og kriminalitet, til marginalisering og generelt dårlige opvækst- og levevilkår, manglede skolegang, ringe tilknytning til uddannelse og arbejdsmarkedet, selvskade og selvmordsforsøg, tidlig graviditet, anbringelse udenfor hjemmet, misbrug, hjemløshed, prostitution, omsorgssvigt, seksuelle overgreb og dysfunktionelle familieforhold. (Rådet for Socialt Udsatte, 2020) (Socialforskningsinstitut, 2005, s. 9-11)

En medvirkende årsag til manglende trivsel hos unge kan være, at de er opvokset i dysfunktionelle familier med flere komplekse problemer. Dette kan påvirke den unges udvikling og trivsel. Unge, der har været udsat for belastninger og omsorgssvigt, kan som følge heraf udvikle et utrygt tilknytningsmønster. Unge i disse familier vurderes at være i særlig høj risiko for at udvikle mistrivsel, hvis de ikke modtager den fornødne hjælp og støtte. (Kvello, 2016, s. 224-229) Psykoanalytiker John Bowlbys tilknytningsteori handler

om det lille barns tilknytning til nære omsorgspersoner. Tilknytningen tillægges stor betydning. En tryk tilknytning og et trygt omsorgsmiljø er en forudsætning for, at barnet udvikler sig. En manglende eller utryk tilknytning kan være årsag til at der udvikles alvorlige udviklingsforstyrrelser. Relationen mellem forældre og barn er derfor afgørende for barnets følelsesmæssige, sociale og kognitive udvikling. (Brørup et al., 2001, s. 72-80)

3.1.5 Sårbare og udsatte unge og seksualitet

Udsatte unge har færre ressourcer og dårligere forudsætninger for at navigere i sociale arenaer. Dette øger deres risiko for at blive udsat for grooming og seksuelle overgreb, idet de kan have svært ved at aflæse andre hensigter og adfærd. De udsatte unge kan som følge heraf havne i situationer og forhold, som er usunde og ligefrem skadelige for deres udvikling. Udsatte unge har fx en højere risiko for at indgå i gråzoneprostitution, sammenlignet med unge, der ikke er udsatte. Udsatte unge er i højere grad overladt til sig selv, og de har ikke samme tryk og ballast med sig, som andre unge, hvilket gør det sværere for dem at begå sig. (LivaRehab, 2015, s. 20-21)

De unge, som i barndommen har været udsat for seksuelle overgreb, er i risiko for at udvikle seksuelle problemer – forstået som problemer rettet mod deres adfærd og seksuelle forhold. Disse unge har en særlig risiko for at udvikle en over-seksualisering – med dette menes, at de kan komme til at tolke andres handlinger og hensigter som seksuelt ladede, og de kan derfor i kontakten med andre opføre sig upassende ved at flirte, forføre og spille på deres krop og sex. Det ses også, at nogle af disse unge er ukritiske i forhold til hvem og hvor mange de har sex med. (Kveller, 2016, s. 393-395)

Der kan være flere grunde til at udsatte unge sælger seksuelle ydelser, idet de fx kan befinde sig i en situation og leve under nogle vilkår, som gør det nødvendigt for den unge at sælge sex. Det kan fx være for at få et sted at sove, transport, penge, cigaretter, mad, alkohol og stoffer. Tryk, anerkendelse, beskyttelse mod trusler og vold kan også være mulige årsager til at de unge vælger at sælge seksuelle ydelser. Salg af seksuelle ydelser kan være en måde at "overleve" på. (Red Barnet, 2014, s. 18-19)

Gruppen af udsatte unge, der sælger sex, bør ikke sammenlignes med gruppen af unge, som sælger sex grundet seksuel nysgerrighed, lyst til at udforske og eksperimentere seksuelt og som vil finansiere dyre luksusvaner, som fx mærketøj, tasker og kosmetik. (LivaRehab, 2015, s. 13-14)

3.1.5.1 Sårbare og udsatte unge og seksuel debut

I undersøgelsen "Unges opfattelser af køn, krop og seksualitet", udarbejdet af Viden til Velfærd, ses det, at seksuelt aktive piger har en højere forekomst af psykiske lidelser som fx angst og depression end drenge. For drenge ses det, at de, som ikke har debuteret seksuelt, har en højere forekomst af ensomhed, sammenlignet med piger, der ikke har haft en seksuel debut. Seksuelt erfarne piger, der har skiftende partnere, mødes ofte med fordømmelse og ringeagt, mens seksuelt erfarne drenge hyldes for deres seksuelle erobringer. Nogle drenge kan være underlagt et pres for at debutere seksuelt – dette gør sig i mindre grad gældende for piger. (Viden til Velfærd (VIVE), 2018, s. 7-9)

Unge debuterer gennemsnitligt seksuelt med samleje i 16 års-alderen. Denne debutalder har ligget forholdsvis stabilt de seneste 50 år. (Graugaard et al., 2019, s. 240)

I en rapport fra Statens Institut for Folkesundhed (SIF) ses det, at unge, som enten er i forebyggende foranstaltninger eller anbragt udenfor hjemmet, debuterer tidligere seksuelt, sammenlignet med unge, der ikke har behov for særlig støtte. Det fremkommer i rapporten, at for 14-17 årige, som modtager støtte, har halvdelen af de unge haft frivilligt samleje, og 40 pct. af de unge havde været 13 år eller yngre, da samlejet fandt sted. Rapporten viste desuden, at ca. 20 pct. af pigerne havde oplevet at blive gravide inden det fyldte 17. år, og at to tredjedele af graviditeterne havde været uønskede. De udsatte unges seksuelle adfærd ses at øge sandsynligheden for at de bliver forældre som teenagere. Generelt havde udsatte unge betydeligt flere kæresteforhold, især af kortere varighed. De havde samlet set flere seksuelle erfaringer med samleje og abort. (Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (SFI), 2013, s. 113-116)

3.1.5.2 Sårbare og udsatte unge og internettet

Det er en kendsgerning, at internettet og de sociale medier fylder meget i de unges hverdag og liv. Internettet er en nødvendig og berigende kilde, og det kan være en støtte

for unge, at de kan dele oplevelser og bekymringer med ligesindede. For nogle unge, som fx ikke har venner eller er en del af fællesskabet i skolen, kan nettet være en vej ud af ensomheden. Undersøgelsen viser dog også, at udsatte unge har en højere risiko for at blive udsat for seksuelle krænkelser og overgreb på nettet end andre unge. (Red Barnet, 2014, s. 5, 14-15)

Unge, som har været udsat for omsorgssvigt, fysiske eller seksuelle overgreb, er langt mere modtagelige og udsatte for seksuelle tilbud på internettet. De unge kan have udækkede behov for kontakt, omsorg og anerkendelse, og kan hige efter at føle sig betydningsfulde og vigtige. De unge er derfor mere modtagelige og sårbare over for smiger og bekræftelse, og dette gør dem til lette ofre for jævnaldrende, voksne eller deciderede seksuelle krænkere. (Red Barnet, 2014, s. 10)

3.1.5.3 Seksuelle overgreb blandt unge

I JanusCentret defineres seksuelle overgreb ud fra følgende definition "... når et barn inddrages i seksuelle aktiviteter, som det ikke kan forstå rækkevidden af, udviklingsmæssigt ikke er parat til, og derfor ikke kan give tilladelse til, og/eller aktiviteter af denne karakter, der overskrider samfundets sociale eller retlige normer (Kempe, 1978)". (JanusCentret, 2018, s. 17)

Seksuelle overgreb finder sted både i og udenfor familien, og når det vedrører overgreb uden for familien bliver langt de fleste overgreb begået af børn og unge under 18 år. Overgrebene bliver overvejende begået mod søskende, men også mod andre børn og unge. I perioden fra 2014-2019 har omkring 300 børn modtaget en indsats i JanusCentrets regi. Det skal her fremhæves, at der formodes at være et stort mørketal, da kommunerne dels ikke er vidende om at overgrebene finder sted, ligesom der er børn, som ikke henvises, grundet fx økonomiske rammer.

Børn og unge der udviser en seksuel bekymrende eller krænkende adfærd er ikke en homogen gruppe, og de ses ofte at have komplekse problemstillinger. Unge som krænker er overvejende sårbare og udsatte, og mange af de unge har selv været udsat for fysisk

vold og/eller seksuelle overgreb. Ydermere ses lav IQ, diagnoser og udviklingsforstyrrelser som fx ADHD at være overrepræsenteret. (Socialstyrelsen, 2021, s. 21, 63-65)

Unge med udviklingsforstyrrelser, som fx autisme og ADHD, har flere vanskeligheder i kontakten og samspillet med andre. Forstyrrelserne betragtes som et socialt handicap, som kan hindre den unge i at udleve ønsket om at få en kæreste. Dette kan føre til tristhed og ensomhed, og kan begrænse deres muligheder for at udleve deres seksualitet. (Sex og Sundhed, 2010, s. 11)

Ryan, E. P., Joseph M. Otonichar og J. M. "Juvenile Sex Offenders" udgivet i Curr Psychiatry Rep i 2016, 18 (67) anslår, at omkring halvdelen af alle seksuelle overgreb bliver begået af unge under 18 år. Clasen, L. E., Blauert, A. B., Madsen, S. A. "What will my friends think?" Social consequences for Danish victims of sexual assaults in peer groups, udgivet i Journal of Child Sexual Abuse I 2018, 27 (3) fremhæver, at i omkring halvdelen af tilfældene er offeret en del af den sociale gruppe, som krænkeren har et tilhørsforhold til. Dette forhold kan være med til at hindre offeret i at tale om overgrebet, af frygt for mulige konsekvenser, som fx isolering og udstødelse fra vennekredsen. Unge der udsættes for overgreb får ofte både psykiske og sociale problemer, hvilket forstyrrer deres udvikling og trivsel.

Unge der i barndommen har været udsat for et seksuelt overgreb er i risiko for at udvikle senfølger. De kan som følge heraf have svært ved at mærke deres grænser og beskytte både deres kropslige og psykiske integritet. Dette øger risikoen for nye overgreb. De unge kan have udviklet strategier og en uhensigtsmæssig adfærd, og kan have brug for viden og forståelse for, hvordan deres seksualitet kan være påvirket af tidligere overgreb. Dette vil kunne bidrage til at de udvikler et mere sundt forhold til seksualitet. (Graugaard, 2019, s. 971) (Kvellow, 2016, s. 393)

De fleste unge, som krænker i ungdommen, fortsætter ikke hermed i deres voksenliv. (Ryan et al., 2016) Seksuelle overgreb har både menneskelige, familiære og samfundsmæssige konsekvenser, for både ofre og krænkere. Det er vigtigt at begge

parter får den fornødne hjælp og behandling, således at deres trivsel sikres og yderligere overgreb forebygges.

Det bør retfærdigvis også nævnes, at der kan være mange andre årsager til at unge i almindelighed oplever seksuelle problemstillinger.

3.1.6 Unge, seksualitet og socialrådgivere

Socialrådgivere arbejder med sårbare og udsatte unge. Denne gruppe er mere udsat for tidlig seksuel debut, gråzoneprostitution, udvikling af seksuelle adfærdsmæssige vanskeligheder, uønskede graviditeter, provokerede aborter og at begå overgreb, ligesom de selv er i øget risiko for at blive udsat for overgreb.

Sårbare og udsatte unge har i lyset af ovenstående behov for hjælp og støtte på flere områder. Her kan fx nævnes, at børn, der debutterer seksuelt, uagtet om det er frivilligt eller under tvang, kan blive ramt på både det bio-, psyko- og sociale plan. De unge har ikke nødvendigvis den fysiske, kognitive og følelsesmæssige modenhed til at forstå og begribe seksualitet. Socialrådgivere bør i den henseende hjælpe og støtte de unge.

De unge kan have svært ved at passe på sig selv, og har ikke nødvendigvis voksne omkring sig, der formår at drage omsorg og guide dem. Socialrådgivere bør i lyset af dette have fokus på de unges seksuelle trivsel og sundhed, som en del af deres arbejde, der består i at sikre deres udvikling og trivsel.

“For at kunne forstå, hvordan ungdommen kan vikles ind i grænseoverskridende forhold, er det helt afgørende, at vi forstår den unges perspektiv. Vi skal fokusere på, hvad det er den unge søger for at forstå den unges verden”. Dette udtaler forsker Anne Grytbakk (2012), som er forsker i udsatte børn og unge og seksualitet. (LivaRehab, 2015, s 20-21) Dette er et vigtigt budskab, som socialrådgivere bør have in mente i arbejdet med de unge.

3.2 Socialrådgivere

Formanden for Dansk Socialrådgiverforening (DS), Mads Bilstrup, skønner den 7. april 2021, at der er ca. 21.000 erhvervsaktive socialrådgivere i Danmark, hvoraf de ca. 4000 er ansat indenfor børne- og familieområdet.

Socialrådgivere arbejder overvejende i kommuner, men bestrider også stillinger inden for regioner og staten. Der er også socialrådgivere ansat i det private eller som selvstændig praktiserende. Socialrådgivere arbejder med mennesker med sociale problemer.

Socialrådgivere arbejder typisk i jobcentre, familieafdelinger, Familieretshuse, på misbrugscentre, institutioner, opholdssteder, i Kriminalforsorgen, patientforeninger, Børnehuse, faglige organisationer, på sygehuse, hospicer, fængsler, krisecentre og på herberger. Nogle socialrådgivere arbejder kun i en rådgivende funktion, mens hovedparten arbejder med myndighed. Myndighedsrådgivere belyser og behandler borgernes sociale sager ud fra gældende lovgivning, træffer afgørelser og behandler klagesager.

(Folketingets Ombudsmand, 2020)

Med socialt problem menes en uønsket livssituation, hvilket der er en udbredt opfattelse af at samfundet har et ansvar for at løse. (Bundesen, 1996, s. 9-13)

Det kan ud fra denne definition være svært at afgrænse, definere og karakterisere et socialt problem, da konteksten og samfundet er i stadig forandring. Lars Uggerhøj peger på, at socialt arbejdes kontekst er vanskelig at definere. Uggerhøj forklarer, at der ikke er enighed om socialt arbejdes opståen i et historisk perspektiv, og at socialt arbejde har udviklet sig inden for jura, sociologi og psykologi. Socialt arbejde har været mere rettet mod praksis frem for et teoretisk fundament, hvorfor der ikke er skabt en dækkende definition. Socialt arbejde betegner Uggerhøj som et komplekst område. (Uggerhøj, 2008, s. 39-41)

Der er dog en almen udbredt opfattelse af hvad der anses og anerkendes som værende et socialt problem. For at der kan tales om et socialt problem er det nødvendigt, at problemet italesættes som værende et socialt problem. Fattigdom, hjemløshed, misbrug, omsorgssvigt og arbejdsløshed italesættes blandt andet som sociale problemer. (Bundesen, 2011, s. 12)

3.2.1 Socialrådgiveres arbejde med unge

Socialrådgiveres opgave er at forebygge og løse de sociale problemer, som mennesker kan støde ind i. Problemerne søges løst med udgangspunkt i det enkelte menneske og de samfundsmæssige forhold. Målgruppen er ofte sårbare, marginaliserede og udsatte. Socialrådgiveres arbejde tager afsæt i det enkelte menneske, og livsbetingelserne, vilkår og muligheder inddrages. Socialrådgiveres arbejde består primært i at afdække problemer og ressourcer, vurdere behov for og omfanget af støtte og eventuelt iværksætte sociale foranstaltninger. Der foretages vurderinger og afgørelser, og disse træffes på et fagligt grundlag og ud fra en konkret vurdering.

Socialrådgivere indgår i tværfagligt samarbejde, og arbejdet kan indebære en koordinerende funktion. Samarbejdspartnere er fx skoler, læger, sundhedsvæsenet, børnehaver og arbejdsgivere. De problemstillinger, som socialrådgivere typisk er i kontakt med, er mennesker med misbrugsproblemer, relationelle forstyrrelser, sygdom, ledighed, familiære problemer og omsorgssvigt. Det er kendetegnende for mange af de borgere, som socialrådgivere er i kontakt med, at de har komplekse og sammensatte problemer. Med dette menes, at der er tale om flere problemstillinger, som belaster den enkelte. Dette kan fx være psykisk og fysisk sygdom, ledighed, misbrug og hjemløshed. (Erhvervsakademi og Professionshøjskole (UCL), 2021)
(UddannelsesGuiden, 2021)

3.2.2 Socialrådgivernes kontakt til unge

Socialrådgivere får i udgangspunktet kendskab til børn og unge med sociale problemer via underretninger. Både offentligt ansatte og private borgere har under visse betingelser pligt til at underrette kommunen, hvorved der gøres opmærksom på et barn eller ung med eventuelt behov for særlig støtte. Offentligt ansatte har en skærpet underretningspligt. Bestemmelserne fremgår af lov om social service §§ 153 og 154. (Serviceloven, 2020)

Det fremgår af Danmarks Statistik, at kommunerne i 2019 modtog knap 138.000 underretninger om børn og unge, og der er igennem de seneste år set en stigning i antallet af underretninger. (Danmarks Statistik, 2019) (1)

Der var i 2019 ca. 25.000 børn, der modtog forebyggende foranstaltninger, i form af fx støtte til barnet, den unge eller hele familien. Der var ca. 11.000 anbragte uden for hjemmet. (Viden til Velfærd (VIVE), 2021, side 10-11)

Underretninger indgår fra flere forskellige faggrupper, og her kan nævnes skoler, daginstitutioner, politi, PPR (Pædagogisk Psykologisk Rådgivning), sundhedsplejen, sygehuse, psykiatrien, forældre og anonyme. (Danmarks Statistik, 2019) (2)

Der underrettes om flere bekymrende forhold. Der kan være flere årsager til at der underrettes, og der kan være tale om flere bekymrende forhold omkring barnets eller den unges trivsel. Der underrettes fx om skoleproblemer, bekymrende adfærd i form af selvskade og selvmordsforsøg, omsorgssvigt, misbrug og overgreb af seksuel og voldelig karakter. Underretningernes indhold kan også beskrive bekymrende forhold hos forældrene, som fx højt konfliktniveau eller vold i hjemmet, psykisk sygdom, hjemløshed, misbrug og kriminalitet hos forældrene. (Danmarks Statistik, 2019) (3)

På baggrund af flere alvorlige enkeltsager om overgreb mod børn blev der vedtaget en lovændring på området, benævnt Overgrebspakken, som trådte i kraft den 1. oktober 2013. Formålet med Overgrebspakken var at styrke området og sikre børn og unge mod vold og seksuelle overgreb i højere grad. Målet var at færre børn skulle udsættes for seksuelle overgreb og vold, og Overgrebspakken havde ydermere til formål at overgrebene skulle opdages og håndteres hurtigst muligt. Overgrebspakken betyder, at kommunen senest 24 timer efter modtagelsen af en underretning skal vurdere om barnets eller den unges sundhed eller udvikling er i akut fare og om der er behov for akutte foranstaltninger for at sikre barnet eller den unge. I forbindelse med vurderingen kan der være behov for at der afholdes en samtale med barnet eller den unge uden forældrenes viden eller samtykke, hvilket gør sig gældende i sager om overgreb. (Socialstyrelsen, 2020)

Den unge og forældrene vil blive oplyst og partshørt i indholdet af underretningen, jf. forvaltningslovens § 19, og det vurderes herefter hvorvidt den unge og familien har behov for særlig støtte. (Forvaltningsloven, 2014).

3.2.3 Socialrådgiveres sagsbehandling i ungesager

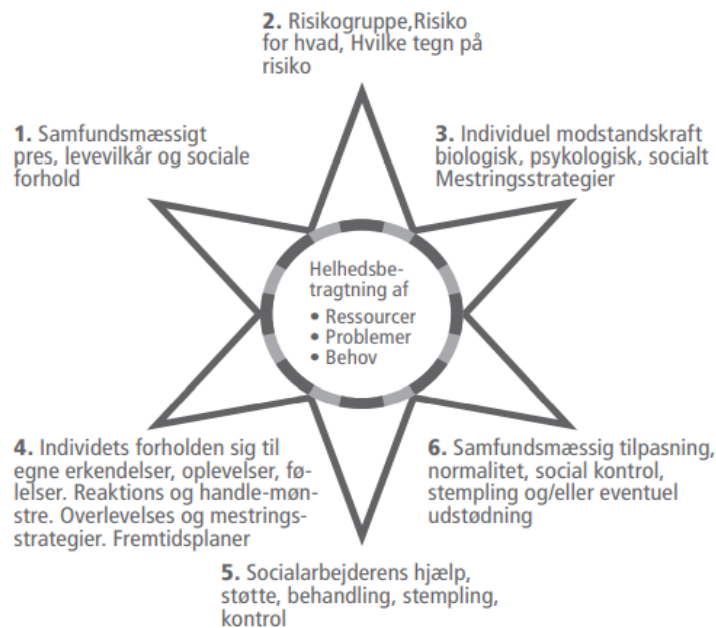
Socialrådgivere arbejder systematisk og metodisk, og et betydningsfuldt redskab er journalføring. Socialrådgivere indhenter oplysninger, der kan belyse den unges situation og trivsel, og disse noteres for at der kan skabes overblik og sammenhæng. (UC Vest Press, 2009, s. 7-8)

For at sikre, at alle problematikker af den unges liv og situation afdækkes fagligt og tilstrækkeligt, er det af afgørende betydning at fagpersoner, som kender den unge, bidrager med oplysninger og beskrivelser. Oplysningerne kommer fra den unge selv, forældre, skole, sundhedsplejerske, psykolog, praktiserende læge, psykiatri, misbrugsbehandler m.fl. (UC Vest Press, 2009, s. 35)

Socialrådgivere foretager en undersøgelse af den unges forhold, situation og problemstillinger. Dette sker ud fra bestemmelser i lov om social service, herunder § 50, som i stk. 2 tager afsæt i disse seks konkrete forhold: udvikling og adfærd, familieforhold, skoleforhold, sundhedsforhold, fritidsforhold og venskaber og andre relevante forhold. (UC Vest Press, 2009, s. 41-42) (Serviceloven, 2020) Undersøgelsen af den unges forhold munder ud i en faglig vurdering af hvorvidt den unge har behov for særlig støtte, og i givet fald hvilken form for støtte.

3.2.4 Metodikken i socialfagligt arbejde med unge

Socialrådgivere arbejder ud fra et helhedssyn, som er illustreret i nedenstående figur. Figuren illustrerer kompleksiteten og de faglige overvejelser og vurderinger der vil indgå i en ungesag.

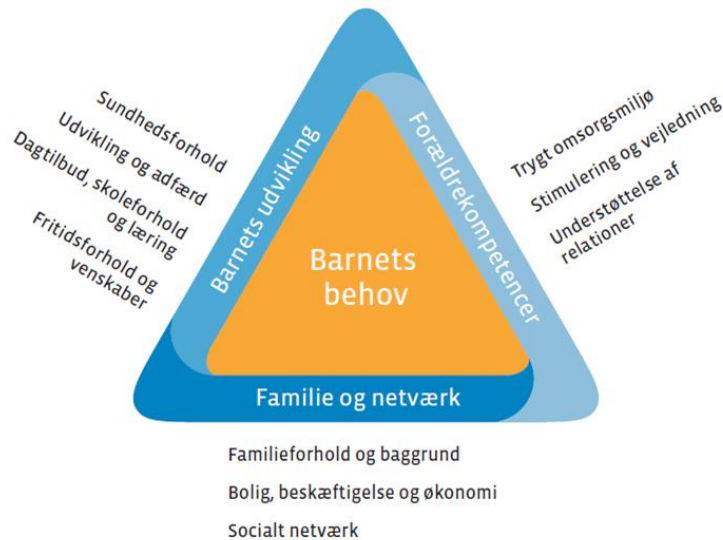
(UC Vest Press, 2009, s. 49)

3.2.4.1 ICS-modellen som metode i socialt arbejde

Socialrådgivere ansat i kommuner inden for børne- og familieområdet, har overordnet ansvaret for og forpligtelsen til at sikre børn og unges trivsel og udvikling, når forældrene ikke evner at drage tilstrækkelig omsorg.

Det faglige fundament tager afsæt i den socialfaglige metode Integrated Children's System (ICS), som er udarbejdet af Socialstyrelsen og har til formål at sikre kvalitet i arbejdet med udsatte børn og unge. ICS er kort fortalt et udredningsværktøj, som tager udgangspunkt i den unges samlede situation. Metoden anvendes af næsten alle kommuner.

ICS-metoden består af tre hovedområder, som socialrådgiveren kommer omkring i udredningen af den unges trivsel og behov. Hovedområderne er følgende: barnets udvikling, forældrekompetencer samt familie og netværk. Områderne omtales ICS-trekanten og ses i nedenstående figur.

ICS-metoden indeholder aldersopdelte fokusområder, der er tænkt som et værktøj, der skal sikre at socialrådgiverne kommer omkring alle relevante forhold. For aldersgruppen de 15-17 årige er der flere fokuspunkter, som åbenlyst taler ind i de unges seksualitet, og som eksempel fremhæves her: Den unge har den nødvendige viden om sex og prævention, den unge har en seksuel adfærd, der kan udgøre en sundhedsrisiko, den unge har en seksuelt bekymrende eller grænseoverskridende adfærd, den unge har været udsat eller udsættes for fysisk eller seksuel vold, den unge har det godt med sin seksuelle orientering, den unge har en fast seksuel partner.

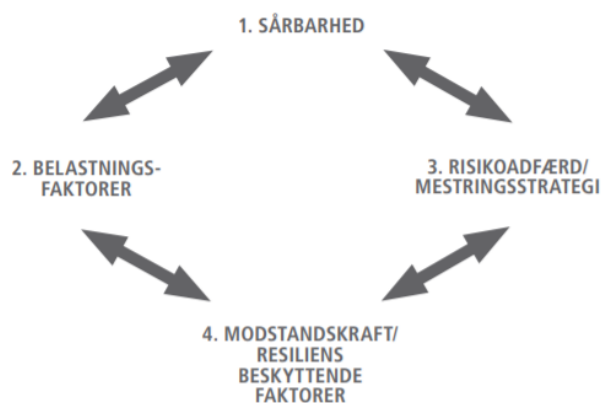
Med udgangspunkt i ICS-metoden og ovennævnte fokuspunkter er der således en forventning om, at socialrådgivere afdækker seksuelle forhold. Der foreligger ikke en egentlig juridisk forpligtelse hertil, men Socialstyrelsen lægger op til at fokuspunkterne inddrages. Det er således den enkelte socialrådgiver, der skønner og vurderer behovet og relevansen i at tale seksualitet med den unge. (Socialstyrelsen, 2018, s. 13)

I udredningen af den unges trivsel og under samtale med den unge anvender socialrådgivere to modeller. Modellen "ægget" er et fagligt værktøj, som tager udgangspunkt i en udredning af den unge og familiens behov. Heri indgår den unges familie og netværk, sundhedsforhold, udvikling og adfærd samt skole og fritidsforhold. "Ægget" er illustreret nedenfor.

(Socialstyrelsen, 2018, s. 14)

Socialrådgivere anvender i udredningen af den unges trivsel og behov en model, som kan belyse både risiko- og beskyttelsesfaktorer. Forholdene anvendes til at udrede den unges sårbarhed og modstandskraft til at overkomme belastninger. Når en ung fx oplever sig ensom og ked af det, kan en belastning som fx en digital seksuel krænkelse forstærke den unges sårbarhed, ved at den unge udvikler en depression. Dette kan resultere i, at den unge tyr til rusmidler, som dels er en risikoadfærd, men som også kan forstås som en mestringsstrategi. En beskyttende faktor for den unge kan være gode sociale kompetencer eller en forstående og støttende lærer. (UC Vest Press, 2009, s. 44-46) Modellen ses illustreret i figuren nedenfor.

(UC Vest Press, 2009, s. 45)

3.2.5 Socialrådgiveres faglige forudsætninger

Socialrådgiveruddannelsen er en professionsuddannelse, og uddannelsens hovedområder er socialt arbejde, psykologi, samfundsfag og jura. Socialrådgivere undervises i en

grundlæggende teoretisk viden om menneskers sociale og psykologiske forhold. Der inddrages sociale og psykologiske udviklingsteorier for at finde løsninger på sociale problemer. (Bekendtgørelse om uddannelse til professionsbachelor som socialrådgiver, 2011)

I artiklen af S.J. Dodd og Deborah Tolman "Reviving a Positive Discourse on Sexuality within Social Work" udgivet i Social Work i 2017, 64 (3), fremkommer det, at socialrådgivere kun taler med mennesker i relation til seksualitet, når der er bekymring for seksuel vold, sygdomme eller seksuelt overgreb. Socialrådgivere taler generelt ikke med mennesker om seksualitet, hvilket kunne bidrage til at forebygge seksuel udstødelse, seksuel undertrykkelse og forbedre trivslen hos de mennesker, som socialrådgivere møder i arbejdet. Det samme billede ses at gøre sig gældende i Danmark. En mulig forklaring på, at socialrådgivere ikke taler om seksualitet i mere bred forstand, kan skyldes at de ikke er uddannet hertil. Dette baserer sig på en rundspørge til fem danske uddannelsesinstitutioner, som uddanner socialrådgivere.

Professionshøjskolen i København ved konsulent Karoline Kjer oplyser den 26.3.2020, at de studerende ikke undervises i seksualitet, da dette ikke indgår i pensummet på socialrådgiveruddannelsen. VIA Campus i Århus ved studiekoordinator Anne Hornshøj Thomsen udtaler den 27.3.2020, at de studerende kan vælge faget Diversitet, hvori køn og seksualitet i minoritetsgrupper indgår. UC SYD i Åbenrå ved Line Thorup Nielsen tilkendegiver ligeledes den 26.2.2020, at skolen ikke underviser i seksualitet, ligesom litteratur om seksualitet ikke anbefales til de studerende. Line Thorup Nielsen begrundet dette med, at socialrådgivere ikke må spørge ind til seksualitet, for ikke at krænke privatlivets fred.

Socialrådgivere besidder derfor ikke en grundlæggende viden om seksualitet og metoder til at tale om seksuelle emner. Herved er der en overvejende sandsynlighed for, at socialrådgivere ikke ser sammenhængen mellem de unges trivsel og seksualitet. Seksuelle forhold kan være årsag til unges vanskeligheder, ligesom generel mistrivsel ses at påvirke de unges seksualitet. Unge kan fx have behov for hjælp og støtte til at forstå deres seksualitet, lyst, grænser og i det hele taget udvikle en sund seksualitet.

Det har med afsæt i de sårbare og udsatte unges sociale problemer, udvikling og seksualitet været væsentligt at undersøge socialrådgiveres holdninger og erfaringer med unge og seksualitet. Da der ses at være et behov for at socialfagligt arbejde med unge beskæftiger sig mere med seksualitet, ønsker specialet også at undersøge hvilke forhold, der kan (henholdsvis) fremme og hindre socialrådgivere i dette, og hvorvidt socialrådgivere finder at det er deres opgave og ansvar.

Denne problemstilling udmønter sig i følgende forskningsspørgsmål.

4. Forskningsspørgsmål

Ser socialrådgivere unges seksualitet som en del af det socialfaglige arbejde? Hvilke forhold ses at kunne henholdsvis fremme og hindre socialrådgivere i at inddrage seksualitet i arbejdet med unge?

5. Metode

Specialet besvares gennem et struktureret litteraturstudie og en kvalitativ interviewundersøgelse.

I det følgende præsenteres den systematiske litteratursøgning, hvorefter overvejelser i forhold til interviewdelens videnskabsteoretiske position, den valgte metode, design og dataindsamlingsmetode beskrives.

5.1 Systematisk litteratursøgning

Litteratursøgningen er med fokus på at indhente forskningsartikler, der kan give indsigt i socialrådgiveres arbejde med unge og seksualitet. Der er i samarbejde med en bibliotekar ved AAU foretaget en systematisk litteratursøgning på www.aub.aau.dk på databaserne: Social services abstracts, Psycinfo (APA PsycNet) og Scopus. Databaserne er valgt, da de samlet indeholder aktuelle forskningsresultater med særligt fokus på socialfagligt arbejde og tværfaglige aspekter inden for adfærdsmæssig, samfunds- og naturvidenskabelig forskning.

Foruden den systematiske litteratursøgning er der foretaget kædesøgninger samt ustrukturerede fritekstsøgninger i www.scholar.google.com og på www.bibliotek.dk. På baggrund af søgningen og til besvarelse af forskningsspørgsmålene blev følgende søgefraser anvendt: *social work practice* OR *social workers* OR *social worker* AND *sexuality* OR *sexual* AND *young* OR *youth*. (Se søgeoversigt i bilag 1). Databaserne anvender engelske søgeord, hvorfor danske ord er formateret til dækkende engelske ord.

5.1.1 Inklusionskriterier

Den indledende søgning blev påbegyndt ved specialets begyndelse. Der blev søgt bredt på forskningsartikler indeholdende definitioner på socialrådgivere, seksualitet og unge. Målet var at finde overordnet viden om socialrådgiveres erfaringer med at tale seksualitet med unge.

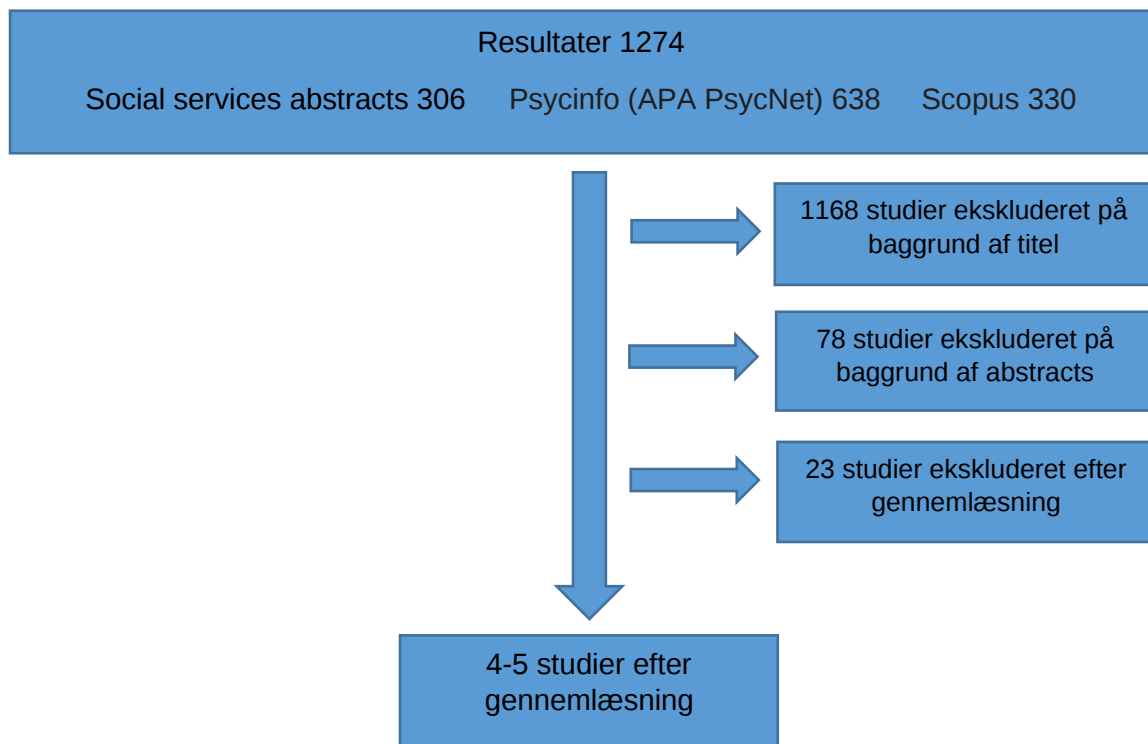
Der blev foretaget en grov gennemlæsning af artiklernes overskrifter. Der var særligt fokus på at genstandsfeltet for studierne ikke var snævert defineret ud fra fx abort, AIDS, handicap og LGBT.

Ved gennemlæsningerne af abstracts var opmærksomheden rettet mod at de kulturelle og samfundsmæssige forhold skulle være sammenlignelige og overførbare til danske forhold. Nordiske og engelsksprogede abstracts blev gennemlæst og vurderet relevante ud fra om de beskæftigede sig forholdsvis overordnet med socialarbejdere og unges seksualitet. De valgte artikler blev gennemlæst og diskuteret. Der blev udvalgt artikler, som kunne give indsigt i hvilken viden socialrådgivere kan have brug for i arbejdet med de unges seksualitet. Artiklerne kunne bidrage med viden om sårbare unge, deres risikoadfærd og hvorledes deres trivsel kunne være påvirket af seksuelle forhold. Artikler der blev inkluderet kunne give indsigt i arbejdet med unge ud fra mulige konsekvenser af usikker sex, som socialrådgivere traditionelt beskæftiger sig med. Endvidere blev der tilstræbt at få indsigt i socialrådgiveres tilgang, holdninger og faglige forudsætninger for at arbejde med seksualitet.

5.1.2 Flowdiagram

Nedenstående figur illustrerer den samlede strukturerede søgeproces.

Oversigt over litteratursøgningsprocessen:

Søgningen blev forsøgt udvidet i databasen PubMed. Endvidere blev tidligere søgning i PsycInfo udvidet, hvor søgeordene *Teens OR Teenagers OR Teenager OR Adolescents* blev brugt. Søgningerne frembragte ikke yderligere resultater. (Se søgeoversigt i bilag 1)

5.1.3 Fund over artikler

I det følgende afsnit er der en oversigt over de fem inkluderede artikler. Afsnittet afsluttes med en opsummering af fundene i artiklerne.

Titel og forfatter	Metode, formål og design	Publikation, udgivelsesår og udgivelsessted	Fund
<i>Social workers' opportunities to work with safer sex</i> Hall, I. E., Plantin, L. & Holmström, C.	En kvantitativ undersøgelse baseret på spørgeskemaer.	European Journal of Social Work Juli 2017; 22 (1): 82-94 Malmø, Sverige	Undersøgelsen finder, at socialarbejderes muligheder for at arbejde med sikker sex er begrænsede.

	Formålet med undersøgelsen var, at belyse hvilke forudsætninger socialarbejdere har for at arbejde med sikker sex blandt udsatte unge. 33 svenske kommuner deltog i undersøgelsen. Studiet er foretaget på 89 arbejdspladser, og der blev indsamlet 229 besvarelser.		Det ses, at manglende viden og organisatoriske forhold begrænser socialarbejderne. Socialarbejdernes interesse i området og at de er komfortable med at arbejde med sikker sex har betydning. De mest afgørende faktorer for at arbejde med sikker sex er at socialarbejderne har den fornødne tid, er personligt interesseret samt at sikker sex blev diskuteret på arbejdspladsen.
<i>Sexual Exploitation and Its Impact on Developing Sexualities and Sexual Relationships: The Need for Contextual Social Work Interventions</i>	Studiet er et review. Formålet med undersøgelsen var at belyse, hvordan socialarbejdere kan arbejde med unge, som udsættes for seksuel vold og udnyttelse i de unges miljøer.	British Journal of Social Work Oktober 2016; 46: 2318-2337 United Kingdom (UK)	Studiet fandt, at unges seksuelle udvikling og seksuelle forhold kan påvirkes negativt, når de er en del af en vennekreds, hvor seksuel udnyttelse, misbrug og vold er accepteret

Firmin, C., Warrington, C. & Pearce, J.			som en normal adfærd. Det anbefales, at socialarbejdere opsøger unges miljøer, for at hindre unges negative seksuelle adfærd og fremme seksuel trivsel.
<i>Sexual behaviors, suicidally, and emotional functioning among high school students in the United States</i> Szklarek, J. V.	Eksplorativ dataanalyse Undersøgelsen havde overordnet til formål at undersøge hvorvidt der var en sammenhæng mellem seksuel adfærd, risikoen for selvmord og symptomer på depression. Sekundær dataanalyse baseret på data fra 13.061 unge.	School of Social Work Maj 2012 California State University, Long Beach	Studiet fandt, at der var en større sandsynlighed for at unge, som havde haft sex, havde selvmordstanker eller forsøgt selvmord, sammenlignet med unge, der ikke var seksuelt aktive. Seksuelt aktive unge angav endvidere, at have oplevet tristhed og håbløshed i højere grad end ikke-seksuelt aktive. Studiet fandt, at seksuel tvang, ubeskyttet sex og indtag af alkohol eller

			euforiserende stoffer i forbindelse med samleje, var forbundet med en større forekomst af selvmordstanker. Studiet peger på, at socialarbejdere bør have viden om sammenhængen mellem seksuel aktivitet og nedtrykthed og selvmordstanker. Socialarbejdere opfordres derfor til at undersøge den unges psykiske trivsel, når de er vidende om, at de er seksuelt aktive.
<i>Youth Sexual Development: A Primer for Social Workers</i> Brandon-Fridman, R. A.	Studiet er et review. Reviewet har til hensigt, at give socialarbejdere en forståelse af unges seksuelle udvikling og en indsigt i hvorledes dette kan anvendes i	Social Work United States Oktober 2019; 64 (4): 356-364 United States (USA)	Reviewet peger på en udvidet forståelse af unges seksuelle identitetsudvikling. En udvidet forståelse ses at kunne styrke det sociale arbejde på både mikro-, mezzo- og makroniveau.

	socialfagligt arbejde med unge.		
<i>MSW student perceptions of sexual health as relevant to the profession: Do social work educational experiences matter?</i> Winter, V. R., O'Neill, E., Begun, S., Kattari, S. K. & McKay, K.	Det er et tværsnitsstudie. Studiet havde til formål at undersøge de studerendes holdninger og kendskab til kønssygdomme og prævention, som værende relevant for socialt arbejde. 443 studerende (Master of Social Work) deltog i undersøgelsen.	Social Work in Health Care Juni 2016; 55 (8): 614-634 United States (USA)	Studiet konstaterer, at socialarbejdere beskæftiger sig med kønssygdomme og uønsket graviditeter, når det vedrører borgere, der har en risikoadfærd. Studiet fandt, at de studerende finder det relevant, at have viden om seksuel sundhed. Hovedparten af de studerende havde ikke modtaget undervisning om seksualitet eller træning i at tale om seksuelle emner.

Gennemgangen af de inkluderede artikler peger på flere fund, der har betydning for socialrådgiveres arbejde med unge og seksualitet. Det ses, at socialrådgivere overvejende forholder sig til unge, der udviser en seksuel risikoadfærd. Dette med henblik på at undgå kønssygdomme og graviditeter. Artiklerne fremdrager flere forhold, som begrænser socialrådgiverne i at arbejde med seksualitet. Manglende tid, manglende viden og uddannelse, organisatoriske rammer og personligt engagement angives som mulige barrierer.

Studierne fremhæver seksualitet som et vigtigt aspekt i de unges udvikling og liv, og de anbefaler at socialarbejdere har både viden og forståelse for seksualitet i ungdommen. Alle studier peger på at der er et behov for at socialarbejdere uddannes i seksualitet og udvikler kompetencer til at inddrage seksualitet i det socialfaglige arbejde.

5.2 Den kvalitative interviewundersøgelse

Ud over den systematiske litteraturgennemgang søges specialets problemstilling belyst gennem en kvalitativ undersøgelse, hvor det kvalitative interview bruges som dataindsamlingsmetode. Overordnet vælges en fænomenologisk videnskabsteoretisk tilgang, da denne kan give indsigt i og forståelse for socialrådgiveres levede hverdagsverden. Interviewene analyseres ud fra et hermeneutisk perspektiv. I de følgende afsnit redegøres for specialets videnskabsteoretiske overvejelser, den kvalitative metode og forfatterens egen forforståelse.

5.2.1 Videnskabsteoretiske overvejelser

Specialet anvender en fænomenologisk/hermeneutisk tilgang inspireret af filosof Paul Ricoeur, forstået på den måde at der i forbindelse med selve interviewene anvendes en fænomenologisk tilgang, for at sikre at de interviewede personer gives mulighed for at fortælle deres historie, og at den efterfølgende analyse tager afsæt i det hermeneutiske perspektiv. (Kvale & Brinkmann, 2018, s. 81-83, 274-284)

I den fænomenologiske tilgang bør det aldrig tages for givet at man ved, hvad et andet menneske, tænker, føler eller ønsker, uanset kendskabet til det andet menneske. Det vil derfor i undersøgelsen tilstræbes at være lyttende og spørgende, og omhyggeligt forsøge at sætte sig fri af egen forforståelse, fordomme, antagelser, refleksioner og teorier om emnet under interviewene. (Kvale et al., 2018, 47-55) (Jacobsen, Brinkmann & Tanggaard, 2015, s. 218)

Den efterfølgende analyse af de indsamlede interviews udføres med afsæt i et hermeneutisk perspektiv. Hermeneutikken kan betegnes som en slags fortolkningsvidenskab, som søger at tyde, fortolke og forstå hvordan mennesker med en

bestemt erfaring, perspektiv og viden oplever og tilskriver mening til begivenheder, ting og fænomener. (Jävinen & Mik-Meyer, 2017, s. 153-159) Det er gennem fortolkning at der kan dannes en ny forståelse og ny erkendelse af et fænomen, og en sådan forståelse søges opnået gennem interviews med socialrådgivere. Under interviewene er der fx spurgt ind til informanternes forståelse af seksualitet.

I analysen af interviewene fortolkes meningerne af forfatterne, hvilket bringer til en ny forståelse af fænomenet. I hermeneutikken kaldes dette for den hermeneutiske cirkel, hvor enkelte dele, fx af en kontekst, skal forstås ud fra den fulde kontekst eller helhed. (Jävinen et al., 2018, s. 159-165)

5.2.2 Kvalitativ metode

Den kvalitative metodes formål er at indfange og give forståelse af hvordan informanterne opfatter, konstruerer og danner meninger. Da formålet med interviewene både er at give svar på forskningsspørgsmål og indhente beskrivelser af interviewpersonernes livsverden med henblik på meningsfortolkning af de beskrevne fænomener, findes det semistrukturerede interview mest velegnet. Den semistrukturerede interviewform tager udgangspunkt i en interviewguide, men med plads til at udfolde emner, som findes relevante og interessante i forhold til specialets formål. (Kvale et al. 2018, s. 45-55)

Kvalitative interviews sætter rammen for at informantens egne perspektiver kan bringes frem og give indsigt i hvordan noget gøres, siges, opleves, fremtræder og udvikles. Gennem interviewene søges opnåelse af en dybde og fortrolighed, som under samtalen kan skabe ny konstrueret viden og forståelse. Til dette formål findes det individuelle interview mest velegnet, frem for andre interviewformer som fx fokusgrupper.

En væsentlig forudsætning for interviewenes kvalitet er ifølge Kvale, at processen op til selve interviewfasen forberedes grundigt. Til planlægning af selve interviewundersøgelsen præsenterer Kvale syv faser, som en systematisk fremgangsmåde. De syv faser er: tematisering, design, interview, transskription, analyse, verifikation og rapportering. (Kvale et al., 2018, s. 163)

5.2.2.1 Egen forforståelse

For at sikre at forfatterne ikke, på baggrund af deres egen forforståelse og baggrundsviden, påvirker interviewpersonernes holdninger og meninger, er det vigtigt at man som forsker er opmærksom på egen forforståelse. I nærværende speciale har forfatterne forforståelse grundlag i mere end 20 års erfaring som socialrådgivere inden for børne- og familieområdet, hvor der er opnået en viden, indsigt og erfaring med unge og seksualitet. En opmærksomhed på egen forforståelse kan sikre at den ikke påvirker interviewpersonens holdninger.

5.2.3 Forskningsdesign

Med udgangspunkt i ovenstående metodiske og videnskabsteoretiske overvejelser bliver nærværende speciales forskningsdesign beskrevet i det følgende under overskrifterne: Informanter, Udformning af interviewguide, Gennemførelse af interviews, Analysemetode og Etik.

5.2.3.1 Informanter

For at frembringe empiri fra socialrådgiveres praksis var det et udvælgelseskriterium og en forudsætning, at informanterne arbejdede med unge. Det var endvidere et kriterium, at informanterne havde mindst 4 års erfaring med målgruppen. Dette ud fra den betragtning, at informanterne kunne bidrage med et nuanceret billede af den valgte problemstilling. Der er inkluderet i alt 4 informanter, som alle er fundet gennem forfatterne respektive arbejdspladser, to fra hvert sted. Det var informanternes repræsentative ledere, som introducerede informanterne for mulig deltagelse i undersøgelsen. (Jacobsen, Brinkmann & Tanggaard, 2020, s. 36-37). Se oversigt over informanterne i nedenstående tabel.

Informant	A	B	C	D
Kvinde	+	+	+	+
Alder	53	30	28	49
Minimum 4 års erfaring	+	+	+	+
Årstal for uddannelse	1992	2014	2016	2009

Myndighedsopgaver*	+	+	+	+
Alder for målgruppen	13 – 23 år	15 – 23 år	13 – 23 år	15 – 23 år

*Råd og vejledning, vurdering og iværksættelse af børnefaglige undersøgelser og evt. foranstaltninger og opfølgning herpå.

5.2.3.2 Udformning af interviewguide

Interviewguiden er udarbejdet med afsæt i afhandlingens baggrundsafsnit samt forskningsspørgsmål. For at sikre en optimal belysning af problemstillingen blev der indkredset tre hovedtemaer: holdninger, viden og erfaringer. Spørgsmålene tog udgangspunkt i eksisterende viden og kendskab til arbejdsfeltet, og spørgsmålene blev udformet i et hverdagsagtigt, letforståeligt og ikke-akademisk sprog, som inviterede til en åben dialog. (Kvale et al., 2018, s. 186)

Interviewguiden blev struktureret således at rækkefølgen af temaer og tilhørende underspørgsmål var forudbestemte, men ikke bindende. Der var tale om en overordnet struktur, som ikke blev brugt stringent under interviewet. (Kvale et al., 2018, s. 20) (Se interviewguide bilag 2)

5.2.3.3 Gennemførelse af interviews

Interviewene blev gennemført i løbet af en uge, og der blev afsat 60 minutter til hvert interview. Grundet Covid-19 restriktioner foregik interviewet via Skype, og interviewene blev efter aftale med informanterne optaget med lyd og billede. Spørgsmålene blev stillet af begge forskere.

Videooptagelsen gav mulighed for at gennemse interviewene flere gange, hvilket gav mulighed for at betragte det interpersonelle samspil og kropssprog i interviewene. Optagelsen skulle anvendes til transskribering og analytisk behandling. Metoden var nyttig, omend der grundet enkelte udfald i forbindelsen opstod sekvenser af kort varighed hvor lyd og billede frøs. Dette vurderes ikke at have haft afgørende betydning for indholdet og kvaliteten af interviewene. (Kvale et al., 2018, s. 236-237)

5.2.3.4 Analysemetode

Interviewene blev umiddelbart efter gennemførelsen transskriberet, hvorved alle udsagn blev registreret skriftligt. Dette muliggjorde efterfølgende bearbejdningen og analysen af data.

Til analysen af de transskriberede interviews blev der anvendt meningskodning og hermeneutisk meningsfortolkning. Meningskodningen gjorde det muligt at sammenfatte udsagn i teksten til et overskueligt og passende antal temaer, som dannede forståelse og grundlag for et givent fænomen eller emne. Dette med henblik på at generere ny fortolkning og ny viden. (Brinkmann et al., 2015, s. 47-52)

Temaerne fremkom gennem en fortløbende proces under læsning af teksten. I processen blev ord, som blev fundet meningsfulde, kodet. Det var ord som fx tillid, prævention, tissekone og grænser. Ordene blev herefter samlet i kategorier og ud fra kategorierne fremkom relevante temaer. Det blev tilstræbt, at kodningsprocessen var induktiv, hvilket betød at fænomener og mønstre blev generaliseret i temaer. (Kvale et al. 2018, s. 157-162, 258-260)

Gennem analysen af interviewdata fremkom fire overordnede temaer. Temaerne dannede grundlag for diskussion.

Processen for dannelse af temaerne illustreres således:

Tekst Kodning Kategori Tema

Specialets meningskodning resulterede i dannelsen af 21 kategorier og 4 temaer. Dette illustreres i tabellen nedenfor.

Kategorier	Temaer
Informanternes egne erfaringer	Konkrete erfaringer
Informanternes fagprofessionelle forudsætninger	Faglige forudsætninger

• Viden • Metoder • Holdning • Meninger • Normer og værdier	
Informanternes arbejdsforhold • Lovgivning • Organisatorisk • Kollegial	Lovgivning og rammer
Informanternes barrierer • Kontakt og relation/relationens betydning • Formål • Blufærdighed • Grænser i kontakt og relation • Den professionelle, personlige og private grænser • Ansvarsplacering • Kommunikative færdigheder • Berøringsangst • Initiativ • Komfortabelt/ubehag • Tabu	Barrierer
Informanternes etiske dilemmaer	Etiske dilemmaer

I analyseafsnittet indgår informanternes citater. Nogle citater er anvendt i deres fulde længde, mens andre er blevet forkortet, hvis dele af citatet er blevet fundet uvæsentligt i den specifikke sammenhæng. Der henvises i analysen til informant A, B, C eller D.

Der vil i citater kunne fremkomme følgende tegn (se nedenstående tabel):

Tegn	Betydning
...	Markerer en længere pause eller opbrud i sætningen
[]	Markerer ikke-leksikale udtryk (fx grine)
" "	Bruges kun, når informanterne italesætter praksis, fx siger en informant: <i>"Hvad skal kommunen vide det for, eller hvad skal de bruge det til"</i> .

5.2.3.5 Etik

Det er en forudsætning, at der er en forhåndsviden om det genstandsfelt, der ønskes undersøgt, og det skal her fremhæves, at forfatterne har indgående kendskab til socialrådgiveres arbejdsfelt inden for børn og unge. Det har således ikke helt været muligt at tilgå interviewet med åbent sind, fordomsfrit og en bevidst naivitet. (Brinkmann et al., 2015, s. 37-38) Forfatterne har under hele bearbejdelsen af data haft en bevidsthed om egne forforståelser, tilknytningen og erfaringerne med arbejdsområdet. Ydermere var det nødvendigt at holde fokus på den etiske balance mellem egne erfaringer og rollen som akademisk undersøgende forskere på et kendt arbejdsfelt.

Forfatterne har ikke en privat relation til informanterne, og der har gennem specialet været en bevidsthed om hvorvidt den professionelle relation var til stede. Der var en skærpet opmærksomhed omkring rollerne i interviewsituationen grundet den asymmetriske magtrelation, der ville være til stede. Med dette menes, at interviewerens besidder en videnskabelig kompetence, sætter rammerne for interviewsituationen, styrer, bestemmer retningen og emnerne og afslutter interviewet. (Brinkmann et al., 2015, s. 475-478 og Kvale et al., 2018, s. 55-57)

I kvalitativ forskning kan der opstå spænding mellem bestræbelsen på at opnå viden og hensynet til etiske anliggender. Informanternes måde at tilgå emnet på har utvivlsomt været dilemmafyldt, idet der ikke altid har kunnet gives åbenlyse svar. Dette vil kunne have skabt usikkerhed hos informanterne, som kunne have givet dem følelsen af at blive udstillet. Der er derfor overvejet, hvor dybt svarene skulle udforskes, for at undgå at bringe

informanten i forlegenhed. Informanternes svar kan også have været farvet af, at de gerne ville fremstå som erfarne og kompetente på området. (Kvale et al., 2018, s.137-140)

Informanterne underskrev forud for interviewene en samtykkeerklæring, som oplyste om fortrolighed, anonymitet og frivillighed. (Se samtykkeerklæring i bilag 3)

Samtykkeerklæringen blev desuden præsenteret mundtligt for informanterne ved selve interviewets begyndelse.

6. Analyse

I det følgende præsenteres analysen af de indsamlede interviews. Analysen er struktureret i henhold til de fire kategorier som er fremkommet: Konkrete erfaringer, faglige forudsætninger, barrierer og etiske dilemmaer.

Indledningsvis vil informanternes forståelse af seksualitet bliver præsenteret, for at give et indblik i og forståelse af deres udgangspunkt i forhold til at bringe seksualitet ind i arbejde med unge.

6.1 Informanternes forståelse af seksualitet

For at forstå hvordan socialrådgivere arbejder og forholder sig til seksualitet, er det nødvendigt at forstå, hvad informanterne forstår ved seksualitet.

Nedenstående er informant B's svar på, hvad hun forstår ved seksualitet:

Jeg har ikke sådan haft de dybere tanker om, hvad seksualitet er. [Griner] Jamen jeg tænker, det er jo vel, hvad du føler for, beklædning, krop og hvordan du oplever dig selv ...

Informant A forklarer hendes forståelse af seksualitet således:

Jamen altså, hvis jeg sådan lige - det første ord, der sådan lige faldt mig for, det var sådan intimitet, tillid og glæde og ja, sådan samhørighed. Altså noget positivt i hvert fald.

Citaterne illustrerer at informanterne opfatter og forbinder seksualitet med følelser, selvopfattelse, glæde, tillid og identitet. Seksualiteten ses som noget, der udspiller sig både i psyken, kroppen og i relation til andre. Informanterne beskriver seksualitet som noget relationelt og i positive vendinger, og det ses i analysen, at informanterne finder det relevant at inddrage seksualitet i arbejdet med de unge.

Informant B begrundet dette:

... det er da meget relevant, det er jo igen, det er en del af et menneske og hvordan man oplever sig selv og man skal dykke ned i den enkelte ung, så jo jeg synes faktisk, det er et kæmpe punkt, men fordi det er jo igen, hvordan de oplever sig selv og hvad, er det en udfordring for dem, hvordan navigerer samfundet i det, så jo jeg synes faktisk det er relevant.

Informanten begrundet her relevansen med at seksualitet er en naturlig og vigtig del af det at være menneske, og hvorledes seksualitet er en del af individets personlighed og identitet. Informanten ser, at seksualiteten påvirkes og udledes i kulturelle og samfundsmæssige forhold, som den unge skal forholde sig til.

Ovenstående citater kan vidne om, at informanterne ser at seksualitet indeholder både biologiske, psykologiske og sociale aspekter.

Seksualitet skal forstås ud fra en bio-psyko-social tilgang, og som en naturlig kraft og en del af menneskets udvikling. De bio-psyko-sociale og kulturelle faktorer skal i forhold til seksualiteten ses som værende foranderlig og i vekselvirkning gennem menneskers udvikling og liv. En forståelse af seksualitet forudsætter at alle aspekter inddrages, herunder samspillet mellem kropslige, emotionelle, relationelle og kulturelle faktorer. (Graugaard et al., 2019, s. 103)

6.2 Konkrete erfaringer

En stor del af socialrådgiveres arbejde består i at afholde samtaler med de unge. Problemstillingerne hos de unge er ofte komplekse og kan omhandle mange aspekter i

den unges liv. Socialrådgiveren udforsker og afdækker løbende problemstillinger, og vurderer løbende omfanget af ressourcer og behovet for intervention og støtte. Vurderingerne træffes med afsæt i den unges adfærd, udvikling og trivsel. Det er i analysen fremkommet, at socialrådgiverne ikke systematisk inddrager seksuelle forhold i arbejdet. Socialrådgivere håndterer og taler overvejende om seksuelle forhold, når det er påkrævet, og når der foreligger oplysninger om overgreb, seksuel bekymrende adfærd eller der er risiko for graviditet. Det beror ellers på den enkelte socialrådgivers fornemmelse og dømmekraft i forhold til relevans for sagen.

Informant A udtaler sig således om overvejelser og erfaringer:

... altså jeg tror, jeg ville have brug for, som socialrådgiver, at jeg havde et eller andet, altså at tage udgangspunkt i, altså et eller andet [øh], ja for eksempel en underretning eller noget andet, så man havde noget konkret at tale ud fra.

Det kan for informanten forekomme mere legitimt at spørge ind til seksualitet, når socialrådgiveren er i besiddelse af konkrete oplysninger, der retfærdiggør at seksualitet sættes på dagsorden.

En anden informant (B) forklarer det således:

... det (seksualitet) har jeg ikke noget problem med, jeg snakker jo ofte med de piger der, i forhold til og spørger dem, om de er seksuelt aktive, fordi det jo er relevant at vide, om de skal have en P-stav eller et eller andet, for at forhindre det og så også tale kønssygdomme, hvis det er det.

Det ses her at informanten har et klart formål og dermed ikke finder det vanskeligt eller problematisk. Der spørges direkte ind til om den unge er seksuelt aktiv, og formålet synes alene at handle om at hindre graviditet og kønssygdomme.

Dette forstærkes af informant C, som beskriver hendes erfaringer med at tale om seksualitet således:

Ja ja. Fordi det er noget, jeg skøjter let hen over. Det er mere beskyttelse og så er det dét.

Når noget kan opleves som svært eller ubehageligt, er det en naturlig reaktion at forsøge at beskytte sig selv. Det kan ske på både på det ubevidste og det bevidste plan i form af forsvarsmekanismer. Udsagnet *skøjtes let hen over* kan dermed være et forsøg på beskytte sig selv fra emner, som ikke forstås eller rummes. Det svære og ubehagelige kan opstå, når den professionelle ikke oplever at slå til, hvilket kan efterlade en afmagtsfølelse. Professionelle kan imødekomme dette og udvikle sig ved at få indsigt og viden om forsvarsmekanismer, da det kan hjælpe til bedre at kunne rumme den unge og sig selv. Det forholder sig anderledes, når samtalen ikke omhandler prævention eller fx overgreb.

Dette ses i informant B's udsagn:

... nå men, hvad er du klar til at snakke om, hvis det er mig, der skal, så bliver jeg sådan, ja det ved jeg faktisk ikke helt, hvor vi starter [øhm], (...) eller de fortæller mig, er mere åben og fortæller ting, der kan jeg jo godt regne ud, hvor vi skal starte eller, men dem, hvor jeg ikke er kommet helt ind på dem og også i tvivl om, hvor er de modenhedsmæssigt, [øhm], der ved jeg faktisk ikke helt, hvor jeg skal starte.

Der ses her, at informanten veksler mellem at påtage sig ansvaret for at bringe seksualitet ind i samtalen, til at udvise usikkerhed over for det. Usikkerheden kan skyldes flere årsager, som fx berøringsangst, manglende mod og faglige kompetencer. Det bemærkes, at informanten bruger betegnelsen *vi*, og kan derved forsøge at gøre temaet for samtalen til et fælles anliggende. Det ses ikke at ansvaret påtages som professionel, og ansvaret for samtalen om seksualitet ender med at hvile på den unge.

I en samtale hvor den unge ikke selv bringer seksualitet op, udtaler informant B:

Fordi jeg tænker, det giver god mening, altså det giver jo rigtig god mening, at der er noget, men jeg ved ikke, hvor gode vi har været til at spotte, at det har været det

og jeg tror også, at vores unge kære mennesker prøver faktisk at sige til os, at de er virkelig forvirrede. [Øh] og det er derfor, de føler sig så alene og så forvirrede og har det svært, men der er ikke nogen af os, der egentlig ved, hvad det er, eller dykker ned i, hvad det kan være.

Informanten taler om *at spotte*, at unge kan have ønsket om eller behov for at tale om seksualitet, og at dette overses. Informanten ræsonnerer, at der kan ligge seksuelle årsager til grund for de unges mistrivsel og ensomhed. Det erkendes, at der ikke dykkes ned i emnet. De unge beskrives som *kære unge mennesker*, og i dette udsagn kan tolkningen være, at der er meget de ikke ved, at der er en fremtid, hvor de først skal samle erfaringer, og at ungdomstiden er fyldt med udfordringer. De unge prøver at forstå sig selv og deres forhold til andre mennesker, hvilket informanten ser, men ikke udforsker sammen med de unge. Dette kan forstærke og efterlade den unge i ensomhed og forvirring.

Det er for informant B forbundet med tøven og usikkerhed at tage emnet seksualitet op:

... [øhm], men det vil også være sådan, at jeg vil køre med i en samtale, sådan hvis de siger noget. Nå, lad os lige dykke ned i det her eller, men det vil nok være sværere for mig at være den der starter eller vide, hvor starter jeg. Så på den måde, det vil ikke være svært, hvis de egentlig giver mig et hint, at nu skal vi snakke om det her. Så tænker jeg, så lukker jeg ikke ned, så kan jeg sagtens, [øhm], men jeg tror, jeg vil have svært ved at finde ud af, hvor starter jeg.

Det må ud fra informantens udsagn antages, at hun sjældent eller ligefrem aldrig har initieret til at tage emnet seksualitet op. Dette tolkes ud fra informantens formodning om, at det ville være svært for hende. Informanten ses ikke at tale ud fra konkrete erfaringer, hvor hun har taget initiativet. Omvendt ville informanten ikke tøve, men være åben og gå med den unge ind i det seksuelle emne, hvis den unge selv bragte emnet op.

Informanterne har erfaringer med unges seksualitet i den henseende, at de overvejende afdækker de unges behov for prævention eller spørger ind til konkrete oplysninger, som fremgår af en underretning. Det ses i analysen, at informanterne ikke har kvalifikationer til

dialog om seksualitet, og at de er meget tilbageholdende med at udfolde andre aspekter af seksualitet og intimitet.

6.3 Faglige forudsætninger

Faglig viden og faglige kompetencer er forudsætninger, som skal være til stede for at udføre professionelt arbejde. Informanterne har gennem deres uddannelse ikke modtaget undervisning om seksualitet, og deres tilgang og håndtering af seksualitet beror således på private og til dels personlige erfaringer.

Informant C forklarer:

Nej, det, nej altså det er igen, så har man jo også selv været igennem det, så man har jo også noget viden derfra, så den almindelige, nej det er jo nok nogenlunde det, man selv har været igennem også.

Informanten henfører i udtalelsen til, at viden om seksualitet fremkommer af personlige erfaringer. De faglige kompetencer bliver derved bestemt af informantens egne erfaringer, værdier og normer, og ud fra hvad der findes almindeligt og normativt, idet informanten refererer til, hvad vedkommende selv har været igennem og kommer herigennem til at definere, hvad der er almindeligt.

Personlige erfaringer præger ens holdninger, meninger og normer og har indflydelse på hvad der opfattes som værende rigtigt og forkert. Som professionel bør man forholde sig reflektivt hertil, da det kan få indflydelse på flere måder. Her skal kort nævnes hvor åben og nysgerrig socialrådgiveren stiller sig overfor seksuel diversitet. Ydermere bør det antages, at egne erfaringer er farvet af forforståelse, fordomme og myter.

Informant D udtaler sig således:

Ja, det er rigtigt. Og så kan man sige, altså alt andet lige så vil det også være lyv at sige, at man ikke bruger noget af sin egen erfaring og altså i forhold til medmennesker, relationer og selvfølgelig også seksualitet. Det kan ikke undgå,

altså. [Øhm], men det gør jo, vi er jo vores eget værktøj kan man sige, når man arbejder med mennesker, så det er jo en blanding af faglighed og personlige erfaringer og holdninger, som bliver inddraget i det (...) og det er også derfor jeg tænker, at fordi ind det faglige fundament, har det ikke særlig stor fylde i uddannelsen.

I lighed med foregående citat udtaler informanten også her, at egne erfaringer inddrages, og at dette ikke kan undgås. Informanten er "sit eget værktøj", og med dette kan menes, at faglighed og personlighed kombineres, hvilket kan forstås som at der foretages faglige vurderinger, som beror på personlige erfaringer og dømmekraft. Der inddrages ikke en faglig kompetence i form af teoretisk viden, idet der ikke er et egentligt fagligt fundament at tale ud fra.

Omkring faglige kompetencer og viden udtrykker informant A sig således:

... altså der kunne det måske have været brugbart, hvis man havde lidt viden eller lidt redskaber til, jamen hvad er det så at jeg også skal være opmærksom på, hvis hun sælger sin krop for at få stoffer. Altså er der andre ting i hendes adfærd eller seksualitet, man skal være opmærksom på.

Der ses her, at informanten ikke oplever sig rustet til at vurdere og agere på en konkret problemstilling omkring prostitution, og hun efterspørger dels viden, men også redskaber og metoder til at forstå og afbøde konsekvenserne af den unges adfærd, som er relateret til en rusmiddelproblematik. Det efterlader et indtryk af, at informanten ikke ser sig fagligt rustet til at opfange og afhjælpe seksuel mistrivsel hos den unge.

Informant A udtrykker i nedenstående citat, at andre kolleger også efterspørger konkret viden:

... en af mine kolleger, der også efterlyste noget i forhold til transseksuelle, altså noget viden omkring det (...) og jamen hvordan håndterer man det og hvad er vores rolle som socialrådgiver.

Informanten beskriver her et kollegialt behov for dels viden om, men også vejledning i at behandle de problemstillinger, som ofte knytter sig til transpersoner. Der ses at være usikkerhed omkring informantens rolle og funktion, hvilket kan pege på, at informanten og kollegerne ikke har fornøden viden om de sociale, somatiske og psykiske belastninger, der udfordrer mange transpersoner. Det kan tyde på, at socialrådgiverne ikke har øje for de sociale problemer, som kan optræde i den sammenhæng.

Informanterne, der har deltaget i interviews, giver alle udtryk for at de mangler viden og faglige kompetencer, for at kunne favne seksualiteten på en naturlig måde i arbejdet.

I nedenstående udsagn udtrykkes dette af informant C:

[Øh] jamen kurser omkring viden omkring det, [øhm] og så sådan en temadag eller et eller andet, som kunne klæde os mere på til at kunne tale med dem omkring det og hvordan man sådan kan bringe det op og hvad der foregår, ja.

Informant B udtrykker behovet for viden således:

... Jeg har virkelig brug for viden (...) så man også har en viden med sig, når man så går ud. Det tror jeg faktisk også de unge ville synes var fedt, at vi kan sige, ved du hvad, det er helt normalt det der. Så jeg kunne faktisk rigtig godt tænke mig viden.

På baggrund af informanternes udsagn ses det, at der gøres brug af egne personlige erfaringer, og at årsagen hertil kan være at de ikke besidder fornøden viden og metoder. Det ses endvidere, at informanterne efterspørger viden og metoder til at inddrage seksualitet i arbejdet.

6.4 Lovgivning og rammer

Socialrådgiveres arbejde tager afsæt i gældende lovgivninger, som fx lov om social service, som socialrådgivere inden for børne- og familieområdet træffer afgørelser ud fra.

Der er derudover andre retlige regler, som foreskriver god forvaltningsskik for offentligt ansatte.

Socialrådgivere er som offentligt ansatte underlagt forvaltningsloven. Forvaltningslovens § 32 lyder således: "Den, der virker inden for den offentlige forvaltning, må ikke i den forbindelse skaffe sig fortrolige oplysninger, som ikke er af betydning for udførelsen af den pågældendes opgaver". (Forvaltningsloven, 2014)

Forvaltningslovens § 27 fastsætter tavshedspligt med hensyn til visse fortrolige oplysninger, og formålet med bestemmelsen er at sikre privatlivets fred, hvilket fremgår af vejledningen til forvaltningsloven. Seksuelle forhold defineres som fortrolige oplysninger, hvilket fastsættes i vejledningens pkt. 155: "Omfattet af bestemmelsen er først og fremmest oplysninger om enkeltpersoners rent private forhold, herunder oplysninger om race, religion og hudfarve, om politiske, seksuelle og strafbare forhold samt oplysninger om helbredsforhold ... ". (Vejledning om forvaltningsloven, 1986)

Når socialrådgivere ikke har viden eller ser meningen i at tale seksualitet med unge, kan dette bringe socialrådgivere i tvivl om hvorvidt der er lovhjemmel til at tage emnet seksualitet op.

Dette udtrykker informant D således:

[Lang pause] Nej, det har jo et sigte, kan man sige og når ting har et sigte, så bliver det jo mindre besværligt at tale om, synes jeg (...) man må jo ikke bare spørge til hvad som helst.

De organisatoriske forhold som arbejdsmiljø, ressourcer og ledelsesmæssig opbakning har betydning for hvorledes socialrådgivere kan udføre deres arbejde. Kollegial og ledelsesmæssig opbakning og anerkendelse af, at seksualitet bør indgå som en naturlig del af det socialfaglige arbejde, er en afgørende faktor for at den enkelte socialrådgiver tager opgaven og ansvaret på sig.

Informant C beskriver en kollegial sparring:

Ja, [øh] det har jeg faktisk, [øhm], og det har været over sådan nogle sparringer, hvor jeg hørte bl.a. om en, der så noget porno som 9-årig og så sad jeg, og der var mange af dem, der synes det var bekymrende og så tænkte jeg, [øhm] men er det ikke lidt almindeligt at udforske lidt i den alder? Og så fordi det er en social sag herinde, så bliver det pludselig bekymrende adfærd, hvor jeg egentlig ikke vil sige, det var synderligt bekymret, hvis det var en helt almindelig 9-årig, der synes, det så spændende ud, lad os lige kigge lidt nærmere på det.

Det synes at kunne have forholdt sig således, at informanten i den pågældende sparring har oplevet, at et barns seksuelle adfærd blev diskuteret, og at informanten i den givne diskussion har stået alene med vurderingen af, hvad der er normal adfærd. Det er en forudsætning, at faglige bekymringer kan drøftes og at der er en kollegial samhørighed, hvor den enkelte bliver set og anerkendt.

I arbejdet kan faglig sparring være en metode til at få socialrådgivere til at arbejde med en professionel distance til faglige udfordringer, dilemmaer og vanskeligheder, for derigennem at få ny viden, indsigt og handlemuligheder.

Informant A udtaler:

... hvis der er konkrete, altså en konkret problematik ved en ung, altså der har en speciel seksuel adfærd eller et eller andet, da drøfter vi (kollegaer) den sådan, altså den konkrete sag. Men det er ikke sådan, at vi ellers sidder og drøfter om, - taler du med de unge om sex i din børnefaglige undersøgelse. Det tænker jeg ikke sådan på det generelle plan og det kunne jo egentlig være brugbart, at vi som rådgivere også talte om det. Så det ikke kun er...

Informanten peger på, at kollegerne i fællesskab kan udveksle erfaringer og holdninger til emnet seksualitet på dels et generelt plan, men også i forhold til udarbejdelsen af de

børnefaglige undersøgelser. Dette kunne tyde på, at informanten efterspørger, at der i teamet opnås fælles forståelse og enighed om arbejdsgangen.

I forhold til hvorvidt der er ledelsesmæssig opbakning og forventninger til at tale seksualitet forklarer informant C:

Altså ihvertfald ikke forventninger. Det er i hvert fald ikke noget, der er synligt i forhold til opbakning omkring det sådan, når jeg tænker over det (...) det ville helt sikkert gøre det nemmere som en del af egentlig arbejdet, at det var noget, der skulle tales om og sådan er det.

Det ses, at informanterne dels er underlagt både lovgivningsmæssige rammer og organisatoriske forhold, som kan hindre at seksualitet medtænkes og indbefattes i socialfagligt arbejde. Ledelsesmæssig opbakning og kollegial sparring synes at kunne medvirke til at seksualitet blev prioriteret og vægtet som betydningsfuldt og relevant.

6.5 Barrierer

Der kan være forskellige barrierer, som hindrer eller vanskeliggør at socialrådgivere italesætter seksualitet. Mulige barrierer kan fx være fysiske rammer, manglende tid, indre sårbarhed, viden, faglige kompetencer, normer og kulturelle forhold.

Der er ved analysen af interviewene fremkommet barrierer, der særligt synes at udfordre informanterne, og disse vil blive præsenteret i dette afsnit.

Informanterne tillægger relationen til den unge betydning i forhold til deres motivation til at tale seksualitet. Socialrådgivere bærer ansvaret for at skabe en god kontakt, der kan føre til en tillidsfuld relation. Kontakt og relation er et bærende element og en forudsætning for, at den unge vover at dele sårbarheder og svære problemstillinger med socialrådgiveren. Flere informanter tillægger relationen til den unge en betydning, både i forhold til at tale med dem om seksualitet, men også i forhold til at tilliden og kontakten opretholdes mellem dem:

Informant C fortæller her:

... det handler rigtig meget om relationen, tænker jeg. For hvordan man får snakket med dem omkring det, så hvis det var sådan generel snak omkring det, så ville jeg måske ikke tage hul på det lige med det samme, medmindre de selv gjorde det. [Øh], så ville jeg, så ville jeg snakke med dem over flere gange.

Det ses at informanten vægter, at der skal være opbygget en tillidsfuld og god kontakt til den unge, før det opleves sikkert og hensigtsmæssigt at bringe seksualitet ind i samtalen. Dette kan tolkes som at informanten ellers risikerer at miste kontakten til den unge, eller relationen kan lide et "brist", hvilket ville bringe socialrådgiveren i en ubehagelig situation.

Informant A udtaler:

... men jeg kunne da godt forestille mig, at hvis det nu blev en del af min børnefaglige undersøgelse, det er jo mest dér, jeg sådan har den tættere kontakt med de unge ikke. Altså jeg kunne da godt forestille mig, at den unge kunne undre sig over, hvorfor jeg skulle vide det.

I forbindelse med udarbejdelse af børnefaglige undersøgelser kommer socialrådgivere naturligt ind på flere emner, og det er i denne proces at informanten finder det mest naturligt at bringe emnet seksualitet op. Informanten er optaget af at der forinden skal være etableret en "tæt" kontakt.

Informanterne er optagede af, at relationen til den unge forbliver god og intakt, og det kan være svært for informanterne at bringe seksualitet op, hvis det ikke har et umiddelbart formål for undersøgelsen eller for den unge.

Informant A uddyber:

Men det kan jo også være, altså det er jo bare noget, jeg gætter, men det kunne jo også være, at andre tænkte, at det var da egentlig rart, at der er nogen, der spørger

til det. Så det kan vel, det bliver jo modtaget på forskellige måder, men det kunne da sagtens være, at der var nogle (de unge), der sad og tænkte det: "Hvad skal kommunen vide det for, eller hvad skal de bruge det til".

Informantens udtalelse kan forstås som en projektion på egen usikkerhed over på andre, men giver udtryk for at skulle vide og forstå hvad seksualiteten kan bruges til i informantens arbejde. Hvis socialrådgiveren ikke har et formål, kan det efterlade socialrådgiveren med en følelse af ikke at være professionel, ved at have overtrådt en grænse og ved at blande sig i noget, som ikke vedkommer informanten og som ikke ses at have betydning for informantens arbejde med unge.

Dette har særligt betydning, idet seksualitet for de fleste er forbundet med blufærdighed. Det fordrer således, at socialrådgivere befinder sig godt i at tale seksualitet, for at minimere at den unge føler skam i form af frygt for at blive udstillet, ydmyget eller afvist. Socialrådgiveres reaktion og ageren i kontakten kan bringe de unge i en "forkerthedsfølelse". Relationen mellem socialrådgivere og de unge bygger på tillid, som skabes gennem åbenhed, engagement og empatisk nærvær. Det er en forudsætning, at socialrådgivere ser et formål med at tale seksualitet, samt at der i samtalen udvises en oprigtig nysgerrighed, respekt og anerkendelse, hvilket skaber rum for at tale om vanskelige emner, som fx seksualitet. Relationen vil på denne måde kunne styrkes mellem socialrådgivere og de unge.

I det følgende vil der blive set nærmere på socialrådgivernes grænser i kontakten med de unge. Kontakten og relationen mellem socialrådgiveren og den unge er professionel, og med dette menes, at socialrådgiveren bærer ansvaret for samtalen. Socialrådgiveren skal således overveje hvorledes samtalen påvirker den unge, og bestræbe sig på at møde den unge med oprigtig nysgerrighed, respekt, empati og forståelse. Dette på en sådan måde, at der udvises respekt for den unges integritet og grænser, samtidig med at socialrådgiveren også formår at afgrænse sig selv.

Der sker en gensidig påvirkning mellem den unge og socialrådgiveren, og socialrådgiveren bør derfor være opmærksom på og reflektiv omkring egne personlige og private grænser, da disse ellers kan udgøre en barriere.

Nedenstående illustrerer informant A's grænser i kontakten:

... altså det skal jo heller ikke være, det kan også være grænseoverskridende for den unge ikke, hvis man lige pludselig sidder der som, så har de set én to gange og så spørger man til deres sexliv eller...

Informantens fokus er rettet mod den unge, og kan her ses som et udtryk for egne grænser og mulige begrænsninger. Informanten kan have en forståelse af, at der på en ufin måde "pludselig" skal spørges konkret ind til den unges sexliv på en overrumplende måde. Dette kan tyde på, at hun ser det som at gå for tæt på. Det kan også skyldes, at hun i kontakten søger at afgrænse sig selv.

Informant B udtaler:

... Jeg tænker, man skal møde det andet menneske, hvor det er og hvad de gerne lige vil tale om og hvis det lige er det emne (seksualitet), vi taler om, så er det det. Så jo, det kommer an på, hvis jeg er for hurtig eller hvis jeg tænker (at, det er) noget de ikke lige tænker, det har jeg lyst til.

Informanten omtaler seksualitet som *det emne* og *det*, når seksualitet omtales. Der ligger en afstandtagen og distance til seksualitet i sprogbruget. Der kan være flere årsager hertil. Det kan være et udtryk for blufærdighed, som gør det svært som professionel at bringe seksualiteten ind i samtalen. Blufærdighed kan komme til udtryk på flere måder. Blufærdighed kan hindre at der tales om seksualitet, da informanten kan være tilbøjelig til at læne sig op af eget ubehag, som bringer informanten til at tro, at de unge ikke har lyst til at tale om seksuelle aspekter i deres liv. Informanten taler om timing og rette tidspunkt for at tale om seksualitet, men det er uklart hvad der ligger til grund for at informanten

undlader at spørge ind til seksuelle forhold. Omvendt er informanten parat til at tale om seksualitet, hvis den unge bringer det frem i samtalen.

Informanten B udtaler videre:

Det går jo ligesom begge veje, altså det kan være grænseoverskridende for mig, men det skal jo også være, der skal være et formål med, at jeg, at det ligesom bliver bragt på bane, ikke.

Det har betydning for informantens incitament, at der er et formål med at tale om seksualitet. Det grænseoverskridende består her i, at såfremt det ikke sigter mod noget bestemt, kan informanten have tanker om, at den professionelle bevæger sig ind på et privat og intimt felt, og at der "snages" i forhold, der ikke vedrører informanten eller har betydning for udførelsen af arbejdet.

Seksualitet er der ikke åbenhed omkring, og det er et underprioriteret felt, som langt hen af vejen er mere eller mindre fraværende i både sundhedsvæsenet og i socialt arbejde. (Graugaard et al., 2019 s. 688-690) Informanterne finder seksualitet relevant, og med udgangspunkt i ICS-metoden og metodens fokuspunkter er der en forventning om, at socialrådgivere afdækker seksuelle forhold. Der foreligger dog ikke en egentlig juridisk forpligtelse hertil, men Socialstyrelsen lægger op til at fokuspunkterne inddrages, som beskrevet i baggrundsafsnittet. Det er således den enkelte socialrådgiver, der skønner og vurderer behovet og relevansen i at tale seksualitet med den unge. Det har med afsæt i informanternes interesse i seksualitet og ICS-metoden derfor været interessant at få informanternes holdning til om de finder at det er deres opgave og ansvar.

Informant A udtaler herom:

Det kunne være meget væsentligt at tale med dem (unge), mere end hvad der er gjort. Jeg tænker også, at nogle af dem, jeg har haft, altså hvor det (seksualiteten) har været rigtig rigtig bekymrende, altså de har jo enten haft en kontaktperson eller

også har de været anbragt og så har det ikke så meget været min rolle, men mere anbringelsesstedet eller kontaktpersonen, som så har haft de samtaler med dem.

Og fortsætter senere:

... det er jo ikke noget, jeg bevidst har undladt vel, men jeg tænker, at det jo er en stor del af de unges liv og så kan man jo også sådan tænke, hvorfor er det, at det ikke altså, fylder lige så meget som andre ting.

Informanten anerkender her, at seksualitet er en væsentlig del af de unges liv, og informanten reflekterer og undrer sig over, at hun ikke er optaget af seksualitet på lige fod med andre forhold. Det fremkommer her, at informanten ikke vægter at tale seksualitet som en del af den unges almene trivsel, ligesom det fremkommer, at ansvaret og opgaven overlades til andre fagprofessionelle, når der er meget bekymrende forhold der taler for at gøre det.

Informant C forholder sig således til ansvarets placering:

... og så er det de andre fagpersoner, jeg snakker omkring konsekvenserne ved det (seksualitet), [Øhm] så de ligesom tager hånd om det. Og det er måske fordi, jeg mangler lidt viden i forhold til det eller mangler viden omkring, hvem snakker med dem om det egentlig. [Øh] fordi at vi kan måske alle sammen tro, at der er nogen, der snakker omkring det. [Øhm] ...

Det forekommer her, at informanten beder andre fagpersoner om at "tage hånd" om de unges seksualitet, når dette er nødvendigt. Informanten synes ikke at vide, hvordan andre fagpersoner tager sig af konsekvenserne, og forventninger og ansvaret herfor er uklare, da der ikke synes at være retningslinjer for hvem ansvaret og opgaven påhviler. Der ligger en tydelig sproglig distance til emnet og opgaven, når informanten bruger stedordet *vi* frem for *jeg*. En mulig forklaring herpå kan være at informanten er usikker på rollen og ansvaret, og ikke ønsker dette afsløret.

Informant C peger på at det er nærliggende, at det er sundhedsfaglige, der påtager sig ansvaret for at tale seksualitet:

... Og [øh], og da er det nok mere sundhedssektoren, jeg forestiller mig, der tager sig mere af den del. [Øhm], der vil det nok være sundhedsplejen, hvis de var lidt yngre, men nu er sundhedsplejen også lidt ind over nogle af de unge mennesker. [Øh] og der tænker jeg, det kunne være relevant, at de blev inddraget rigtig meget i de her teenageår, hvor de udvikler deres seksualitet enormt.

Det tilkendegives her, at informanten ikke med sikkerhed ved hvem der sørger for at tale seksualitet, men at informanten har en forestilling om at sundhedssektoren løser opgaven. Der peges på sundhedsplejersker som den mest oplagte faggruppe til at varetage opgaven. Informanten ser her, at det er mest nærliggende, at det er sundhedssektoren frem for socialrådgivere, der bør have ansvaret og opgaven.

Kommunikation og kontakt opstår i fællesskab med andre, og god kommunikation handler om at skabe kontakt, hvor parterne gensidigt påvirker hinanden. Kommunikationen sker verbalt og nonverbalt, hvor parterne tuner sig ind på hinanden, og en følelse af samhørighed kan opstå. Kommunikation mellem en socialrådgiver og en ung er defineret i en kontekst, og er kendetegnet ved en asymmetrisk relation. Socialrådgiveren er den fagprofessionelle, og bærer derfor et særligt ansvar for at skabe et trygt fundament for kontakten og kommunikationen med den unge. Denne position stiller krav til socialrådgiverens professionalisme, og i analysen er det valgt at fremhæve de kommunikative færdigheder.

Informant B definerer en god samtale om seksualitet med en ung ud fra følgende:

[Lang pause] ... Hvad der, jeg tænker det, når det er gået godt, så har det jo været, at jeg er blevet klogere og den unge har egentlig følt, at det (seksualitet) har været normalt at snakke om,...

Informanten beskriver her en oplevelse af kontakt, en forbindelse til den unge, og der formodes at have været en gensidig samhørighed, omend det er uvist hvorledes den unge har oplevet samspillet og kontakten.

Informanten karakteriserer her "en god samtale" ved at der i kommunikationen ikke opstod "noget", som blev fundet pinligt, idet informanten videre forklarer:

... at der ikke har været noget pinligt og der var noget, de kunne snakke om og der var nogen, der ville lytte til deres tanker og hvad de, hvor de er. Det tænker jeg, er en god øhm, hvor de er tilfredse, [øhm] ...

... man selv bliver lidt, man selv mister, jamen hvor fokus lidt bliver over på en selv og man selv bliver sådan lidt [årh], det ved jeg ikke, hvad jeg skal stille og man selv synes, [arh] det her er lidt pinligt eller det aner man ikke, hvad man skal svare til. Det er jo der, det bliver dårligt, fordi du mister fokus fra det, du egentlig skal, over på dig selv.

Når informanten omtaler *at der ikke har været noget pinligt*, kan dette henledes til en adfærd. Pinlighed kan skabes gennem ord, timing og det nonverbale kropssprog i samtalen. Pinlighed kan også fremkomme af tavshed og blufærdighed eller modpartens reaktion på det sagte eller usagte. Det fremgår af informantens udtalelse, at der sættes pris på, at samtalen ikke har været pinlig. Dette kan både være i forhold til egen oplevelse og følelse i situationen, men også i forhold til den unges oplevelse. Informanten har en umiddelbar vurdering af, at den unge har følt sig godt tilpas i dialogen om seksualitet, da den unge har delt tanker med hende.

Fagprofessionelles kommunikative færdigheder omhandler samtaleteknikker, og i samtalen indgår terapeutiske elementer. Socialrådgiveren stiller sig til rådighed med henblik på dels at hjælpe, dels for at afdække ressourcer og problemstillinger. Det ses at være vigtigt for informanten, at den unge har haft en oplevelse af at være blevet lyttet til, set og forstået. Samme informant har også mindre gode erfaringer med at tale seksualitet og uddyber senere i interviewet dette.

Informant B fortæller:

Ja, jeg tænker, det dårlige det er jo der, hvor man selv bliver lidt, man selv mister, jamen hvor fokus lidt bliver over på en selv og man selv bliver sådan lidt [årh], det ved jeg ikke, hvad jeg skal stille op med og man selv synes, [årh] det her er lidt pinligt eller det aner man ikke, hvad man skal svare til. Det er jo der, det bliver dårligt, fordi du mister fokus fra det, du egentlig skal, over på dig selv.

Informantens udsagn kan her tolkes som at samtalen findes ubehagelig. Informanten er på gængende grund og har mistet fodfæstet i relation til at være den professionelle, som bærer ansvaret for den "gode" stemning i samtalen. Informanten registrerer og reflekterer over hvorledes hun påvirkes i kontakten. Informanten taler om *selv at miste* og at *fokus lidt bliver over på en selv*. I denne sammenhæng kan "at miste sig selv" betyde, at informanten for en stund mister sin faglige integritet. Der kan fx være opstået en følelse af afmagt og utilstrækkelighed hos informanten, som ikke harmonerer med hendes faglige integritet.

En professionel samtale giver mulighed for at den unge får indsigt, nye perspektiver og kan handle på måder, der giver mening for den unge selv. I samtaler med unge mærker socialrådgiveren efter og lytter og spørger ind til den unge på en nysgerrig, fordomsfri og engageret måde.

Informant D udtaler:

... det der med lige at finde det rigtige ord, fordi det ord, som jeg ville bruge, der er vi nede ved tissemand og tissekone og sådan noget og det er jo i grunden lidt barnligt ikke. [Griner]

Det ses i ovenstående citat, at informanten ikke er fortrolig med at tale om seksuelle emner, og en del af forklaringen kan være, at informanten mangler ord og begreber. Informanten er ikke selv afklaret med hvilke ord hun har det godt med at bruge, og er selv

af den opfattelse at tissemand og tissekone er for barnlige eller muligvis for folkelige udtryk for kønsdelene. Informantens utilpashed med ordene og den manglende afslappethed kan påvirke den unge negativt. Informanten kan komme til at fremstå usikker over for den unge i dialogen. Informanten griner let, hvilket kan tolkes som et udtryk for usikkerhed.

Informant C har en anden tilgang til samtalen om seksualitet, som nedenstående udtalelse viser:

Jeg forbereder dem (de unge) lige på, at nu kommer jeg ind på et lidt andet emne og så begynder jeg at tale med dem om det (seksualitet), men jeg bruger egentlig ikke vendinger, som med kønsorganer eller noget. Såeh er det fordi, de måske nævner det og så kopierer jeg det sprog, de nu taler.

Informanten beder ikke om tilladelse til at bringe seksualitet på banen, men informanten signalerer, at nu kommer hun ind på et "lidt andet emne". Dette kan opfattes som en indirekte undskyldning for at spørge. Informanten kopierer de unges sprog, hvilket kan ses som et forsøg på at se og møde den unge i øjenhøjde og for at bevare en ligeværdig og respektfuld relation. Informanten anerkender den unge ved at anvende de sproglige termer, som den unge bruger. Heri udviser informanten forståelse og empati for at den unge kan opleve skyld og skam ved seksualiteten. Det afgørende er, at socialrådgivere er godt tilpas med og naturlig i det anvendte sprog, da dette vil blive genspejlet i dialogen og kontakten med den unge.

Informant D fortæller:

... Og selvom de så siger ja (til at tale om seksualitet), for det kan sagtens være, de gør det, så hele tiden under samtalen få afklaret, er vi stadig okay med det her.

Informanten udviser her respekt for den unges grænser ved at sikre sig, at den unge løbende er tilpas og tryk i samtalen. På denne måde udviser informanten empati og omsorg over for den unge, idet hun tilkendegiver forståelse for, at det kan være svært for den unge at tale om seksualitet.

Der ses i analysen flere barrierer, som synes at begrænse informanterne i arbejdet med unges seksualitet. Her fremhæves især informanternes opfattelse af at kontakten og relationen kan lide et brist. Frygten for at overskride den unges grænser og informanternes oplevelser af blufærdighed og ubehag ved emnet ses også som forhindringer. Manglende erfaring, viden om unges seksuelle udvikling og fagprofessionelle metoder til at samtale om seksualitet ses også som barrierer. Informanterne finder seksualiteten hos unge betydningsfuld, men peger på at ansvaret umiddelbart er placeret hos andre faggrupper. Betydningen og sammenhængen mellem de unges seksualitet og trivsel synes ikke at stå klart for informanterne, hvilket kan være en del af forklaringen på, at informanterne ikke ser et tydeligt formål med at inddrage seksualitet i arbejdet. Dette ses ydermere som en barriere.

6.6 Etiske dilemmaer

Socialrådgivere præsenteres ofte for problemstillinger og etiske overvejelser, som de ikke lovgivningsmæssigt kan finde svar eller løsninger på.

Socialrådgivere søger at handle korrekt og på en etisk forsvarlig måde, når de støder på moralske og etiske dilemmaer. I praksis handler socialrådgivere ud fra hvad der forekommer mest meningsfuldt, korrekt og hensynsfuldt i den konkrete situation. Det fremgår i analysen, at alle socialrådgivere er stødt på etiske overvejelser og dilemmaer, hvilket nedenstående eksempler viser.

Informant C giver to eksempler på etiske dilemmaer:

... er man bekymret, fordi at to 13 årige har sex eller er det meget normalt, det kan jo godt være svært at vide.

... Jeg har gjort det i mange tilfælde med de unge piger, særligt de 14-15, nogle gange også helt ned til 12 år, fordi nogle starter jo tidligere end andre. Og da har jeg eksempel med en jeg har talt beskyttelse med som 11 årig, fordi hun var seksuelt aktiv og meget fremme i skoene.

Informant A har ligeledes en erfaring med et etisk dilemma:

... altså det er ikke fordi jeg ikke har været bekymret, men også hvis de har meget ældre seksuel partnere end deres alder er (...) og altså så har vi jo også den seksuelle lavalder ikke, hvor det er strafbart ikke.

Udsagnene kan henlede til at informanterne er udfordrede i den professionelle samtale og relation, når det handler om seksualitet. Der hersker usikkerhed omkring hvorvidt det er almindeligt og dels også acceptabelt, at unge under den seksuelle lavalder har sex. Det er for informanterne uklart hvad der kræver deres bevågenhed, og hvorvidt det kræver deres indgriben og i givet fald på hvilken måde.

Det kan udledes heraf, at socialrådgiverne har et begrænset kendskab til henholdsvis normal og bekymrende seksuel adfærd blandt unge. Et større kendskab hertil vil formentlig kunne gøre socialrådgiveres konkrete vurdering af den unges seksuelle adfærd lettere i relation til at vurdere, om der bør reageres. Der findes retningslinjer for kategorisering af almindelig og bekymrende seksuel adfærd, men retningslinjer kan aldrig stå alene ved vurderingen af en konkret ung. (Graugaard et al., 2019, s. 219-220)

Informanterne ses således jævnligt at støde på etiske dilemmaer, hvilket må betragtes som et grundvilkår i socialfagligt arbejde. Involvering i mennesker og deres problemer kan som regel løses på flere etiske korrekte måder. Der handles ud fra både gældende lovgivning og ud fra hvad der i den konkrete situation vurderes at være mest hensynsfuldt og rigtigt. Det ses i analysen, at informanterne er opmærksomme på de etiske dilemmaer, som de støder på.

7. Supplerende litteratursøgning

På baggrund af den systematiske litteratursøgning og analysen af empiri fremkommet af interviews, blev det fundet nødvendigt at foretage en supplerende litteratursøgning. Der var særligt behov for at få større indsigt i socialrådgiveres praktiske erfaringer, holdninger, tilgange og faglige forudsætninger for at arbejde med seksualitet. Der blev derfor alene

søgt på viden om seksualitet og socialt arbejde, idet der var behov for at frembringe supplerende viden om præcis dette felt.

8. Præsentation af valgte teorier til specialet

8.1 Helhedssyn

Socialrådgivere arbejder ud fra en helhedsbetragtning og et helhedssyn, og Jens Guldager forklarer begrebet helhedssyn som samspillet mellem det enkelte individ, familien, gruppen, institutionen og samfundet. Jens Guldager fremhæver vigtigheden i at socialrådgivere ser og forstår samspillet mellem disse. Jens Guldager opstiller 6 faktorer, der har betydning og som medvirker til socialrådgiveres helhedsforståelse. De 6 faktorer er: sammenhængen mellem sociale problemer og menneskers livsvilkår, baggrunden for at sociale problemer opstår, faktorer for menneskers mestring af livsvilkår, menneskers forskellige reaktioner på belastninger samt socialrådgiveres og organisationers ressourcer, herunder egen forforståelse og rolle. Afslutningsvis peges på socialrådgiveres viden om samfundsmæssige normer og reaktioner på marginaliserede og udstødte mennesker. (Haarder & Nissen, 2011, s. 39)

8.2 Tabu

I forhold til seksualitet er der et udbredt tabu, når det handler om at røre ved andre mennesker og berøring af sig selv. Dette udspringer af en frygt for hvordan intentionerne kan blive fejltolket og misforstået. På den ene side fungerer tabuet som en påføring af forbud, som forhindrer nydelse, og på den anden side ses tabuet at fungere som et system, der beskytter. Tabuet defineres som kollektive og normative grænser. Hunter og Struves teori om tabu kan føres tilbage til 1973, men ses stadig at være aktuel fx i forhold til frygt for seksualitet, der afviger fra fx heteronormativitet. (Hunter & Struve, 1998, s. 64-65)

8.3 Tovejstabu

Forskning viser, at seksuelle emner i sundhedssektoren ofte forbigås. Selv ved tilstande, hvor seksualitet har relevans, er det ikke sikkert at de sundhedsprofessionelle bringer emnet op, også selv om det seksuelle tydeligt har relevans for tilstanden.

Dette udspringer fra et sejlivet tovejstabu, som bygger på uvidenhed, blufærdighed, usikkerhed og fordomme både hos patienter og professionelle, hvilket resulterer i at både professionelle og patienter på grund af blufærdighed og misforstået hensyntagen undgår at bringe seksuelle emner op. En mulig konsekvens heraf kan være, at seksuelle problemer ikke italesættes, og patienter får således ikke den hjælp og støtte, som de kan have brug for. (Graugaard et al., 2019, s. 688-690)

8.4 Abraham Maslows behovspyramide

Seksualitet skal forstås ud fra et bio-, psyko- og socialt perspektiv, og Maslows behovspyramide er i forståelsen relevant. Seksualiteten kan udfolde sig på alle niveauer i behovspyramiden. Seksualitet er et grundlæggende fysisk behov hos mennesket, men andre behov ses også at kunne dækkes ud fra behovspyramiden. De fysiske behov skal i udgangspunktet først være dækket, førend de øvrige behov bliver søgt tilfredsstillet. Ud fra Maslows behovspyramide skal alle behov i pyramiden være dækket, for at mennesket er tilfreds. Behovspyramiden omfatter de fysiske behov, behovet for sikkerhed, sociale behov, præstationsbehov og behovet for selvrealisering. (Graugaard et al., 2019, s. 48 og Brørup, M., Hauge, L., Thomsen, U. L., 2001, s. 214-215)

9. Diskussion

Diskussionen tager afsæt i forskningsspørgsmålene: Ser socialrådgivere unges seksualitet som en del af det socialfaglige arbejde? Hvilke forhold ses at kunne henholdsvis fremme og hindre socialrådgivere i at inddrage seksualitet i arbejdet med unge?

I det følgende vil analysens fund blive diskuteret ud fra undersøgelser og teori om helhedssynet, tabu og tovejstabu, teorien om Maslows behovspyramide samt undersøgelser. Der tages endvidere udgangspunkt i interventionsmetoden Ex-PLISSIT-modellen. Diskussionen er struktureret efter temaerne der er fremkommet i analysen.

9.1 Betydning af socialrådgiveres holdninger til ikke at tale om seksualitet

Analysen finder, at de interviewede socialrådgivere anser seksualitet som et relevant emne i socialfagligt arbejde, og begrundet blandt andet dette med, at seksualitet er en vigtig og naturlig "ingrediens" i livet, og seksualitet er under udvikling og en del af de unges

identitet. At seksualitet findes relevant ses også i Winter et al.'s (2016) studie, hvor hovedparten af respondenterne angav seksuel sundhed som relevant for socialfagligt arbejde.

Selvom seksualitet er et basalt menneskeligt fysisk behov, og socialrådgivere som foreskrevet skal arbejde holistisk og med forankring i helhedssynet, har seksualitet ikke en plads i socialfagligt arbejde. (Haarder & Nissen, 2011, s. 39) Der er ikke praksis eller tradition for, at socialrådgivere taler seksualitet med borgere – kun i tilfælde hvor der er bekymring for seksuel vold eller sygdomme, der relaterer sig til seksualitet. Dette fremgår af artiklen af S. J. Dodd og Deborah Tolman "Reviving a Positive Discourse on Sexuality within Social Work" udgivet i Social Work, 2017, 64 (3).

Dette gør sig også gældende i nærværende undersøgelse, hvor socialrådgiverne primært taler seksualitet med unge, når den enkelte socialrådgiver ser et klart formål hermed, som fx at forebygge kønssygdomme og graviditeter. Socialrådgiverne taler med de unge, når der indgår underretninger om fx seksuelle overgreb, eller når der ses et behov for prævention. Der ses at være et særligt behov for at være opmærksom på sårbare og udsatte unge, da Winter et al. (2016) peger på, at disse unge oftere har en seksuel risikoadfærd, hvilket i denne sammenhæng betyder at de ikke anvender prævention. Analysen peger på at de interviewede socialrådgiverne har et snævert fokus på den unges seksuelle adfærd. Der ses ikke at være opmærksomhed på den unges generelle seksuelle sundhed, trivsel og udvikling, som der burde være, set ud fra et holistisk ståsted. Firmin et al. (2016) ser, at socialrådgivere er uvillige til fuldt ud at undersøge de unges eget perspektiv på deres seksualitet, seksuelle forhold og trivsel. Der fokuseres alene på den seksuelle adfærd.

Det fremkommer af analysen, at socialrådgiverne beskriver seksualitet som mere end blot seksuel adfærd, idet de forbinder seksualiteten med følelser, glæde, relationer, identitet og noget kropsligt. Det kan derfor undre, at de interviewede socialrådgivere alene spørger ind til de unges seksuelle adfærd, for at afdække behovet for prævention, og at de ikke udforsker andre aspekter af den unges seksualitet. I studiet af Sophia R. Glass "It's time to talk about sex and social work: why human sexuality education matters for social work

practice” udgivet i Smith College, Northampton, 2016, gives en mulig forklaring på, at positive aspekter af seksualitet er blevet overset. Studiet peger på, at seksualitet er blevet tilgået ud fra problemer, som krævede løsninger, frem for inddragelse af de positive aspekter ved seksualitet.

Seksualitet forbindes ofte med samleje, hvilket også ses i socialrådgivernes holdninger og udsagn i analysen. Seksualitet er mere end den fysiske og biologiske akt, og vigtige forhold som psykologiske og sociale elementer bør medtænkes og inddrages i de unges seksuelle trivsel. (Graugaard et al., 2019, s. 42-45)

DJ Williams, M. Candace Christensen, Moshoula Capous-Desyllas “Social Work Practice and Sexuality: Applying a Positive Sexuality to Enhance Diversity and Resolve Problems”, udgivet i Families in Society, 2016, 97 (4), 287-294, tilslutter sig denne betragtning på seksualitet i relation til socialrådgiveres virke. Her peges på, at seksualitet er en betydningsfuld del af menneskers psykosociale erfaringer, hvorfor socialrådgivere bør være forpligtede til at overveje seksuel sundhed og trivsel i deres arbejde.

9.2 Seksualitet set ud fra en positiv forståelsesramme

I analysen fremkommer det, at de interviewede socialrådgivere har for øje at seksualiteten hos de unge er relateret til risici, såsom graviditeter og krænkelse. Seksualiteten bliver således forbundet med noget “farligt”, som skal “bekæmpes”.

Szklarek (2012) har fundet en sammenhæng mellem selvmordstanker og seksuelle aktiviteter. Sammenhængen kan forklares ud fra flere faktorer, som fx debutalderen, den unges robusthed, omstændighederne hvorunder samlejet fandt sted og hvorvidt den unge havde indtaget alkohol eller euforiserende stoffer. Studiet fandt endvidere, at jo mere seksuelt aktive de unge var, des større var sandsynligheden for at de angav at have haft depressive symptomer. I studiet sås, at seksualitet kan påvirke den unges mentale trivsel.

Brian Soller, Dana L. Haynie, Alena Kuhlemeier “Sexual intercourse, romantic relationship inauthenticity, and adolescent mental health Research” udgivet i Social Science, 2017, 64, 237-248, fandt ikke at samleje alene var medvirkende årsag til at piger udviklede

depression, hvis samlejet fandt sted i autentiske forhold. Med autentisk forhold menes at der er overensstemmelse mellem tanker, følelser og handlinger. Drenge derimod var i en højere risiko for at udvikle depressive symptomer, hvis de var seksuelt aktive, uagtet om forholdet var autentisk eller ej.

Ovenstående illustrerer vigtigheden af at socialrådgivere har forståelse og indsigt i at seksualitet kan være komplekst og nuanceret, og at den udfolder sig i kontekstbestemte situationer.

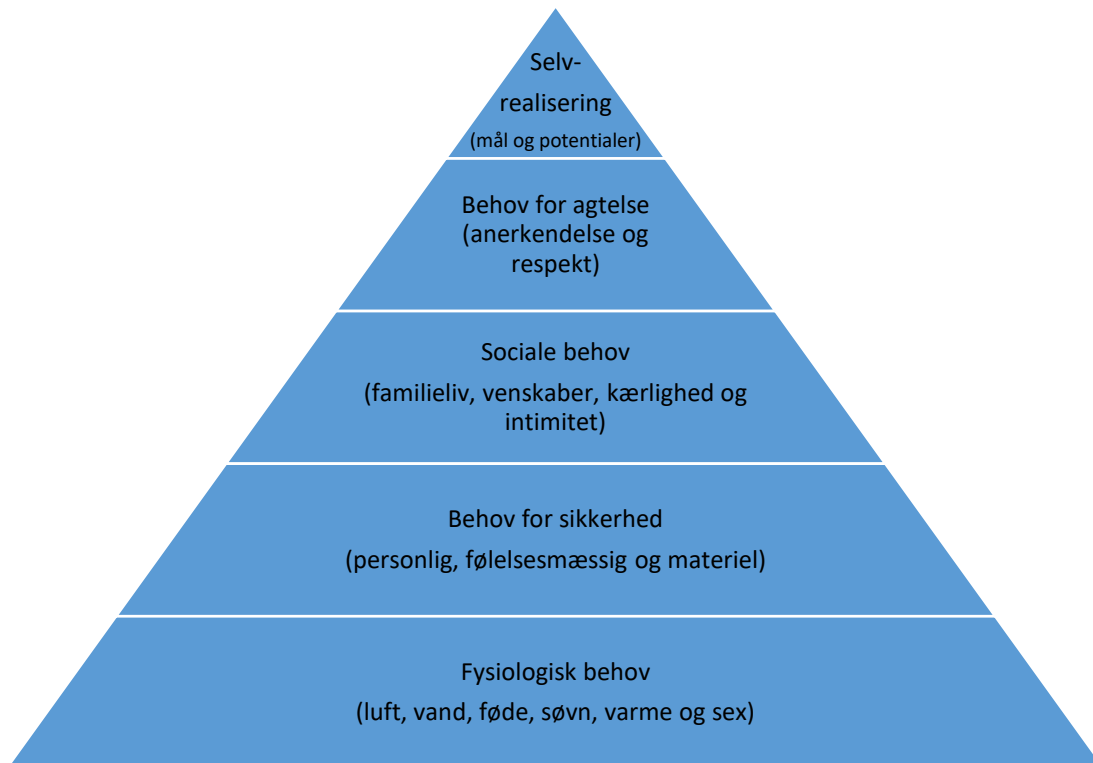
I analysen ses det, at de interviewede socialrådgivere overser betydningen og sammenhængen mellem de unges seksualitet og trivsel.

Williams et al. (2016) konkluderer, at det har været en mangel, at de mange fysiske og psykologiske fordele ved seksuel aktivitet er blevet ignoreret, og at seksualitet kan bidrage til generel sundhed og velvære.

Seksualitet har betydning for menneskets sundhed og trivsel, og socialt arbejde bør derfor også interesse sig for de mulige positive gevinster, der knytter sig til seksualiteten. Her skal nævnes nogle mulige gevinster og motiver: stressreduktion, lindring af fysisk og psykisk ubehag, konfliktløsning, anerkendelse, bekræftelse, nærhed, ømhed, tryghed, fortrolighed og kærlighed. (Graugaard et al., 2019, s. 45-53)

Ud fra Abraham Maslows behovspyramide ses sex som et basalt fysisk behov. Seksualitet har flere dimensioner, og dækker både fysiske, psykologiske og relationelle behov hos mennesket, og det kan være væsentligt for socialrådgiverne at de sammen med de unge udforsker de unges seksuelle motiver. Williams et al. (2016) viser, at seksualitet er en medfødt kraft, som man ikke kan se bort fra, når der tales om trivsel på lige fod med mad og boligforhold.

Abraham Maslows behovspyramide:

(Graugaard, 2019, s. 48)

Williams et al. (2016) peger på, at en positiv tilgang til seksualitet indebærer en åbenhed og en accept af menneskers mangfoldighed og unikhed i relation til seksualitet. Et trygt og sikkert rum for samtale er afgørende for at stille sig undersøgende over for forskelligheder uden at dømme og stigmatisere.

Harvey L. Gochros "Sexual Problems in Social Work" udgivet i Social Work, 1971, 16 (1), 3-5, peger på, at de unges egne perspektiver og bevæggrunde uden tvivl også bør betragtes som en måde til at forstå deres adfærd og behov.

9.3 Betydningen af socialrådgiveres samtale om seksualitet

Analysen har fundet, at de interviewede socialrådgivere finder det vanskeligt at tale om seksuelle emner i flere henseender. Det er især vanskeligt for de interviewede socialrådgivere at vurdere om det er et for upassende, privat og intimt emne at tale om. I professionelt arbejde ses seksualitet ofte at blive forbigået som følge af blufærdighed, usikkerhed eller som et misforstået hensyn. Seksualitet er med andre ord omgærdet af

tabu, som kan forklares ud fra indre og ydre normer, etik og forestillinger om at seksualitet er et tabuiseret felt. (Graugaard et al., 2019, s 161)

Helle Gerbild, Camilla Marie Larsen, Tina Junge, Birgitte Schantz Laursen og Kristina Areskoug-Josefsson i "Danish Health Professional Students' Attitudes Toward Addressing Sexual Health: A Cross-Sectional Survey", udgivet i *Sexual Medicine i Danmark*, 2021, 9 (2), undersøgte danske sygepleje-, ergoterapi- og fysioterapistuderendes holdninger til håndtering af seksuel sundhed. Undersøgelsen fandt, at de studerende deler samme vanskeligheder. Mindre end en fjerdedel følte sig godt tilpas med at skulle håndtere seksuelle problemer, og mange af de studerende var af den opfattelse, at deres patienter ville blive forlegne og urolige, hvis de som professionelle bragte emnet på bane. Halvdelen af de studerende tilkendegav, at de ikke ville opleve ubehag eller frygt for at samtalen ville skabe afstand mellem patienten og den professionelle. Socialrådgiverstuderende indgik ikke i undersøgelsen, men det antages at en lignende undersøgelse af socialrådgiverstuderendes holdninger og håndtering af seksualitet ville finde tilsvarende resultater.

Det kan være vanskeligt og skamfuldt for både socialrådgivere og de unge at bringe seksuelle emner ind i en samtale, og det kan medføre at parterne helt undlader at tale om det, for at vise hensyn til den anden. Hensynet kan være misforstået. Der opstår herved et tovejstabu. (Graugaard et al., 2019, 688-690) Det er her værd at bemærke, at Kristina Areskoug-Josefsson, Bo Rolander og Pia Bülow i "Swedish Social Work Students' Attitudes Toward Addressing Sexual Health Issues in Their Future Profession", udgivet i *Sexuality and Disability*, 2019, 37, 161-173, fandt, at de mennesker, som socialrådgivere er i kontakt med, faktisk har en forventning om at socialrådgivere er kompetente inden for seksuel sundhed.

Williams et al. (2016) fremhæver, at seksualitet i høj grad er underlagt stærke værdier og fordomme og konformisme. Seksualitet er forbundet med hemmeligholdelse og hykleri, og artiklen understreger, at der ikke burde være væsentlig forskel på at tale seksualitet fra andre emner. Når seksualitet er tabubelagt, begrænser dette alvorligt forståelsen af seksuel mangfoldighed, og bidrager til stigma og marginalisering. Williams et al. (2016)

peger på, at tabu kan nedbrydes gennem en åben og ærlig kommunikation. En kommunikation som kendetegnes ved oprigtig nysgerrighed, hvor socialrådgiveren stiller sig i en "ikke-vidende og ikke-dømmende" position. En sådan position fordrer en løbende selvrefleksion, hvor socialrådgiveren forholder sig til antagelser, "normalitet", "afvigelse", kønsroller og kønsudtryk samt seksuel praksis. En bevidsthed om egen forforståelse fremmer grundlaget for en tillidsfuld og støttende samtale.

Ud fra analysen ses det, at de interviewede socialrådgiverne har svært ved at tale om seksualitet. Det ses at omhandle tabu, men i særdeleshed også at socialrådgiverne ikke er komfortable i samtalen. Kommunikativt ses der udfordringer i både ordvalg, timing og i hvorledes socialrådgiverne bringer emnet på banen.

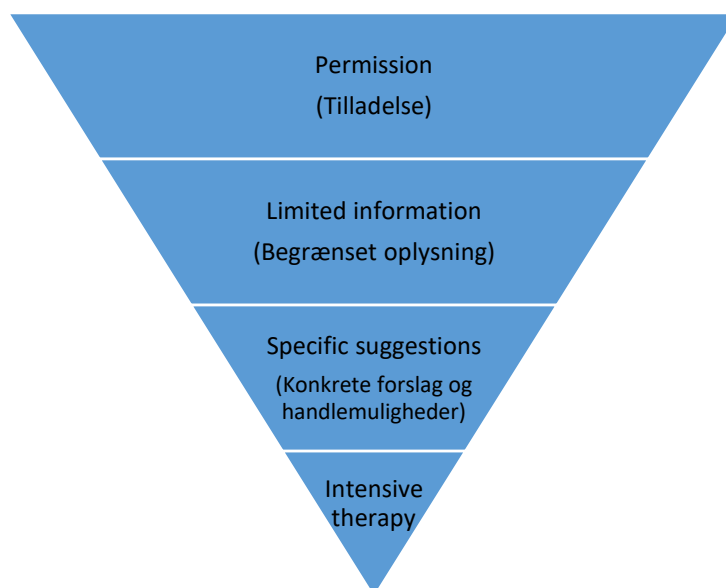
I socialfagligt arbejde er kommunikation en afgørende kompetence i den relationelle praksis. I relationen er samtale et vigtigt og nyttigt redskab, som kan gøre en forskel. Gennem samtale søges der opnåelse af en forståelse for den unge, og der dannes meninger ud fra den unges handlinger. (Nørrelykke, H. & Hansen, B., 2018, s. 105-106)

I analysen er flere af de interviewede socialrådgivere optaget af unges velbefindende i samtalen, og der kan være frygt for at seksualitet kan få betydning for kontakten og relationen. Analysen viser, at de interviewede socialrådgivere er optagede af at opretholde og bevare tilliden i kontakten og relationen. Der er en opfattelse af, at det forudsætter flere samtaler med den unge, førend det føles hensigtsmæssigt og sikkert at bringe seksuelle emner ind i dialogen.

For at skabe tillid og tryghed for den unge er det af betydning, at der i relationen skabes en alliance, og at dette sker i et omfang, så den unge føler sig forstået, bekræftet, anerkendt og værdsat. Det er også af væsentlig betydning, at der i samtalen kan skabes enighed om samtalsindhold. (Vestergaard, 2017, s. 81-91) Når der skal samtales om sensitive emner, som seksualitet, kan der med fordel anvendes kommunikative strategier, såsom aktiv lytning, åbne og cirkulære spørgsmål, generaliseringer og valideringer. Dette kan være med til at skabe tryghed, og det signalerer at seksualitet er et legitimt emne at tale om. (Graugaard et al., 2019, s. 695-699) (Elholm, Haack & Rask, 2016, s. 71-77)

Socialrådgivere bør signalere en tilkendegivelse af at det er legitimt og trygt at tale om seksuelle emner, og kan udvise respekt og forståelse ved at fortælle den unge, at det er tilladt og muligt at tale seksualitet. Socialrådgivere udfører ikke terapeutisk behandling, men yder rådgivning, og Ex-PLISSIT-modellen ses at være overførbart til socialfagligt arbejde. Modellen er en videreudvikling af PLISSIT-modellen, og socialrådgivere har umiddelbart forudsætninger for at operere på det første niveau i modellen. (Graugaard et al., 2019, s. 747-751) I Ex-PLISSIT-modellen giver socialrådgiveren plads til seksuelle emner, og den unge inddrages og involveres. I fælleskab reflekteres over mulige problemstillinger og løsninger. Hall et al. (2017) deler denne betragtning, idet studiet finder, at socialrådgivere ikke behøver at være specialister, men at alle bør have mulighed for at arbejde på det første niveau i PLISSIT-modellen.

Illustration af PLISSIT-modellen:

(Graugaard et al., 2019, s. 748)

I professionelle samtaler mellem socialrådgivere og unge sker der en overføring og en modoverføring. Anne-Lise Løvlie Schibbye forklarer overføringer som en utydelig selvafrænsning og selvrefleksivitet. Unge bringer ubevidst en overføring af fantasier, ønsker, konflikter og følelser ind i samtalen, som tillægges socialrådgiveren.

Socialrådgivere modoverfører følelsesmæssige reaktioner, som udspringer af deres normer, værdier og holdninger til fx parforhold, kærlighed, transkøn og seksuelle præferencer, og som kan være både ubevidste og bevidste. Dette kan have betydning i kontakten med de unge. (Schibbye, 2020, s. 260-261)

I samtaler, hvor seksuelle temaer er i fokus, er det yderst vigtigt at den professionelle er bevidst om og forstår modoverføringsreaktioner. Dette kan især få betydning, hvis socialrådgiveren har et vanskeligt eller uafklaret forhold til egen seksualitet. Det vil ellers kunne influere på håndteringen af temaerne i samtalen. En af de interviewede socialrådgivere udtaler, at det kan opleves grænseoverskridende for den unge, hvis der *pludselig* spørges ind til den unges sexliv. Der kan her være tale om socialrådgiverens egen ubevidste modstand mod selv at blive udspurgt om eget sexliv. (Graugaard et al., 2019, s. 700-701) Dette underbygges af Glass (2016), som peger på, at socialrådgiveres egne bekymringer og holdninger til sex kan udgøre en barriere for effektivt at håndtere seksuelle emner. Faglig sparring og fag-personlig supervision vil kunne hjælpe socialrådgivere til at blive bevidste om egne blinde pletter og modoverføringer. (Pedersen, 2008, s. 133)

Analysen viser, at flere af de interviewede socialrådgivere trækker på egne personlige og private erfaringer i samtalerne, hvilket kan skyldes manglende viden. I professionelt arbejde bør der være opmærksomhed på, om der tales ud fra private, personlige eller professionelle erfaringer og viden. (Møller, 2018, s. 191-192) Det private udspringer af indre følelser, livsoplevelser og erfaringer. Det kan vække ubehag hos socialrådgiveren når rådgivningen ikke tager afsæt i faglig viden, og socialrådgiveren kan derved komme til at søge svar og løsninger i egen seksualitet. Socialrådgiveren kan komme til at fremstå usaglig, og risikoen for blufærdighed øges. Den unge kan ikke profitere af socialrådgiverens private oplevelser og erfaringer. Dette underbygges i artiklen af Gochros (1971). Her fremhæves, at socialrådgivere uden fornøden viden er tilbøjelige til at falde tilbage på egne seksuelle oplevelser og private meninger og holdninger, når de rådgiver klienter.

9.4 Socialrådgiveres holdning til ansvaret og rammernes betydning

Når de interviewede socialrådgivere ikke for nuværende finder det naturligt og oplagt at inddrage seksualitet i arbejdet med unge, kan det hænge sammen med, at de ikke har modtaget nogen former for undervisning heri. Dette bekræftes af tre danske uddannelsesinstitutioner, som afkræftede, at de studerende modtog specifik undervisning i seksualitet. En adjunkt uddybede, at seksualitet ikke indgik i pensum, ligesom skolen ikke anbefalede litteratur herom, da socialrådgivere ville krænke privatlivets fred ved at spørge ind til seksualitet. Det kan således ikke overraske, at de interviewede socialrådgivere ikke umiddelbart har påtaget sig opgaven eller ansvaret for at *dykke ned* i de unges seksualitet.

Det fremkommer af analysen, at de interviewede socialrådgivere har svært ved at forklare, hvem ansvaret påhviler, når det omhandler seksualitet, men de ser umiddelbart ansvaret placeret i fx sundhedssektoren, i sundhedsplejen eller hos de unges kontaktpersoner. Omvendt udtrykker de interviewede socialrådgivere, at de ser at seksualitet er relevant, og at de burde inddrage seksuelle forhold på lige fod med andre aspekter i de unges liv. Socialrådgivere har en forpligtelse til at hjælpe de unge med at få et sundt og positivt syn på seksualitet og styrke de unges udvikling af identitet. Dette så de unge bedst muligt kan tage ansvar for eget liv, ved at træffe valg og håndtere konsekvenserne af dem, jævnfør de etiske principper i International Federation of Social Workers. (DASW CODE OF ETHICS, 2012)

Williams et al. (2016) fremhæver, at seksualitet er forbundet med biologi og psykologi, og udfolder sig i den enkelte og i samspil med andre. Seksualitet er under indflydelse af politiske, kulturelle, moralske, etiske, sociale, økonomiske og juridiske forhold, og den udleveres i kontekst og i en given tid. Det kan være svært for socialrådgivere at navigere rundt i de mange forbundne sammenhænge. Dette ses afspejlet i analysen, hvor de interviewede socialrådgivere fremkommer med flere eksempler på etiske dilemmaer. Socialrådgivere arbejder ud fra etiske principper, og med ovennævnte beskrevne forhold in mente kan dette give særlige udfordringer. (DASW CODE OF ETHICS, 2012)

Ledelsens prioritering af og opbakning til at arbejde med seksualitet er en vigtig faktor i flere henseender. I forhold til de etiske dilemmaer, som socialrådgivere uvilkårligt vil støde ind i, kan ledelsen være behjælpelig med at træffe den bedst mulige etiske løsning.

9.5 Lovgivningens betydning for samtale om seksualitet

Det ses i analysen, at det på flere planer er svært for socialrådgivere at forholde sig til seksualitet. Lovgivningen kan derfor være en vigtig komponent i at seksualitet bliver integreret i socialfagligt arbejde.

Forvaltningslovens § 32 forbyder offentlige ansatte at skaffe sig *fortrolige oplysninger*, med mindre oplysningerne har betydning for udførelsen af den pågældendes opgaver.

Seksuelle forhold defineres som *fortrolige oplysninger*, hvilket fremgår af vejledningen til forvaltningsloven. (Forvaltningsloven, 2014) (Vejledning om forvaltningsloven, 1986)

Dette ses at kunne lægge hindringer i vejen for seksualitetens berettigelse og plads i socialfaglig praksis. Lovgivningen lægger således ikke op til at socialrådgivere beskæftiger sig med seksualitet, da emnet hører under privatlivets fred. Lovgivningen tillader omvendt, at socialrådgivere forholder sig til seksualitet, når det er relevant for udførelsen af deres opgaver. Seksualiteten har relevans, hvilket fremgår af den socialfaglige metode Integrated Children's System (ICS). Metoden er udarbejdet af Socialstyrelsen, og langt de fleste kommuner arbejder ud fra metoden. Seksualitet indgår som et fokuspunkt i metoden, og lægger blandt andet op til at undersøge og samtale om sex, prævention, seksuel adfærd og seksuel orientering. Dette vidner om, at seksuel sundhed og trivsel har en relevans i arbejdet med unge.

Hvor forvaltningslovens bestemmelser kan forstås som et forbud mod at tale om seksualitet, lægger Socialstyrelsen op til at socialrådgiverne tager stilling til seksuelle forhold. Det er dog den enkelte socialrådgivers skøn og vurdering om seksualitet har relevans for den pågældende unge.

Det må således konstateres, at der er en diskrepans mellem forvaltningslovens bestemmelser og ICS-metodens formål og hensigt. Dette findes uhensigtsmæssigt, fordi

socialrådgivere af forskellige grunde kan undlade at inddrage seksualitet, under påskud af at der ikke er lovhjemmel hertil. (Socialstyrelsen, 2018)

9.6 Betydningen af socialrådgiveres viden og holdning til seksualitet

Igennem uddannelsen til socialrådgiver undervises de studerende i faget psykologi, og de erhverver herigennem teoretisk viden om psykologiske udviklings- og adfærdsteorier, som også ses omsættelige i arbejdet med seksualitet. Det kan således antages, at socialrådgivere besidder en basal viden om og grundlæggende indsigt i menneskets psykiske og sociale trivsel og udvikling.

Hall et al. (2017) finder, at når socialrådgivere har en viden om seksualitet, er de mere tilbøjelige til at inkludere og adressere seksualitet i deres arbejde. Socialrådgiveres niveau af viden ses at gøre dem bedre i stand til at svare på de unges seksuelle spørgsmål uden at der skabes en akavet stemning. Winter et al. (2016) underbygger dette ved at påpege, at utilstrækkelig viden kan betyde, at socialrådgivere ikke ønsker at afsløre deres uvidenhed og fordomme. For at undgå forlegenhed, og for ikke at overskride den unges grænser, ses socialrådgivere også at undgå seksuelle emner. Mere viden og træning ses at kunne fremme arbejdet med seksualitet og mindske det ubehag, som kan forekomme.

Det er under analysen fremkommet, at de interviewede socialrådgivere ikke besidder den fornødne viden om seksualitet. Dette har betydning på flere områder. Den manglede viden om seksualitet betyder, at socialrådgiverne ikke har øje for sammenhængen mellem seksualitet, sundhed og trivsel. Socialrådgiverne efterspørger grundlæggende teoretisk viden om seksualitet, seksuel udvikling og adfærd. Socialrådgiverne ønsker at udvikle faglige kompetencer, så de bliver fagligt rustet til at vejlede i og håndtere seksuelle problemstillinger.

Sociale problemer kan være affødt af seksuelle problemstillinger, og disse risikeres ikke at blive behandlet korrekt. Unges mistvivsel kan komme til udtryk på mange måder, såsom skolevægring, misbrug, selvskadende adfærd, angst og depression. Unge som socialrådgivere møder har ofte svært ved at passe på sig selv, indgå i ligeværdige forhold og grænsesætte. Som fremkommet i analysen er de interviewede socialrådgivere

opmærksomme på de seksuelle risici, hvilket der også er brug for. Omvendt bør socialrådgiverne også bistå de sårbare og udsatte unge i de positive dimensioner af seksualiteten. Dodd et al. (2017) påpeger, at unge kan lære at forstå og respektere egne og andres følelsesmæssige og seksuelle behov. Socialrådgivere ses at kunne bidrage med viden om seksualitet, udfordringer i forhold, prævention og i øvrigt medvirke til at den unge er bedre rustet til at navigere og træffe meningsfulde valg i seksuelle situationer og forhold. Dette forudsætter, at de unge får indsigt i og information om de fysiske og følelsesmæssige sider. Indsigten kan fx omhandle de seksuelle gevinster og motiver. Analysen finder, at det vil gøre det nemmere for socialrådgivere at tilgå og tale seksualitet, hvis socialrådgivere besidder en grundlæggende viden.

Brandon-Fridman (2019) viser, at det er vigtigt at socialrådgivere har kendskab til udvikling af seksuel identitet. Seksualitet spiller en stor rolle i de unges liv, og seksuel identitet er bredt funderet og omfatter personlige og sociale aspekter. Dette indbefatter seksuel orientering, seksuelle aktiviteter og en positiv selvopfattelse, som har betydning i forhold til at den unge kan arrangere sig i meningsfulde forhold.

Det ses i analysen, at de interviewede socialrådgivere efterspørger hvad der kan betegnes som almindelig og forventelig seksuel adfærd hos de unge. Dette kan der ikke gives entydige svar på, men Socialstyrelsen har udgivet retningslinjer, som forsøger at kategorisere almindelig og bekymrende seksuel adfærd i *Den professionelle tvivl - tegn og reaktioner på seksuelle overgreb mod børn og unge* (Socialstyrelsen, 2014).

Retningslinjerne koncentrerer sig imidlertid om opsporing af seksuelle overgreb, og er således mere rettet mod bekymrende adfærd. De er således ikke en hjælp til vurderingen af, hvordan mere almindelig seksuel adfærd blandt unge kommer til udtryk. Det er imidlertid også en langt sværere vurdering, som forudsætter kendskab til udvikling af seksuel identitet og seksualitet. Den unges seksualitet og adfærd bør altid forstås ud fra et bredere perspektiv. (Graugaard et al., 2019, s. 39-41)

Winther et al. (2016) fremhæver, at mange af de mennesker, som socialrådgivere arbejder med, ofte er sårbare og udsatte. Der ses en øget risiko for, at målgrupper har en seksuel adfærd, som kan føre til uønskede graviditeter og kønssygdomme. Socialt arbejde bør

derfor også beskæftige sig med forebyggelse, hvilket fordrer at de studerende undervises i seksualitet og seksuel adfærd. Det ses i analysen, at de interviewede socialrådgivere bevilliger prævention, men at de i øvrigt ikke udforsker den unges seksualitet og adfærd.

Areskoug-Josefsson et al. (2019) peger på, at socialrådgiverstuderende har behov for både viden og kompetencer indenfor seksuel sundhed. Traditionelt har socialt arbejde alene beskæftiget sig med at løse de problemer, som relaterer sig til seksuelt misbrug, kønssygdomme og seksuel vold. Der argumenteres også for en positiv tilgang til seksuel sundhed og trivsel, og det ses, at socialt arbejde kan bidrage til at mindske kulturelle og stigmatiserende barrierer for minoritetsgrupper. Endvidere ses det, at manglende inddragelse af seksuelle aspekter kan føre til en dårligere oplevet trivsel og helbred hos udsatte grupper, som ældre, handicappede og LGBT-grupper.

De studerende svarede i undersøgelsen, at de ikke var tilpasse med at tale om seksualitet, da de manglede både teoretisk viden og samtalefærdigheder. Viden og kompetencer sås at kunne øge både forståelsen af kompleksiteten i arbejdet med seksualitet, men også medvirke til at det blev mindre akavet at kommunikere om seksualitet. Studiet fandt det især vigtigt, at de studerende forholdt sig reflektivt til deres tanker og holdninger. Åbenhed og lyst til at diskutere og kommunikere om følsomme emner var ligeledes vigtigt. Følelsesmæssige barrierer, som forlegenhed, akavethed og frygt, ville derved blive mindsket.

Hall et al. (2017) fastslår, at der er flere forhold, som bør tillægges betydning i forhold til socialrådgiveres muligheder for at arbejde med seksualitet. De fandt, at socialrådgivernes personlige holdninger og interesse i seksualitet, og at de var komfortable med emnet, havde betydning. Endvidere var det vigtigt, at der var tid til det, og at seksualitet blev drøftet på arbejdspladsen.

Studiet fandt endvidere, at store arbejdsbyrder kombineret med manglende ledelsesmæssig opbakning og prioritering, var medvirkende til at socialrådgiverne ikke arbejdede med seksualitet. Manglende procedurer, retningslinjer og metoder hindrede yderligere socialrådgivere i arbejdet. PLISSIT-modellen bliver anset som en effektiv model,

og det første niveau (Permission) fremhæves. Her kan der åbnes op for samtalen, og socialrådgiverens rolle er primært at formidle en positiv holdning til seksualitet, som fx kan bestå i at normalisere og validere, hvad den unge beskriver. Socialrådgivere ses at kunne operere på dette niveau, og det pointeres, at alle socialrådgivere bør have en basal seksuel viden. Studiet fandt en sammenhæng mellem organisatoriske ressourcer, viden, engagement og socialrådgivernes muligheder for at træne og udvikle færdigheder.

Analysen fandt, at sammenhængen mellem de unges trivsel og seksualitet ikke var åbenlys for socialrådgiverne. Grundlæggende teoretisk viden om seksualitet, sundhed og udvikling vil fremme både forståelsen og tydeliggøre betydningen af samtaler. Det fremkom i analysen, at socialrådgivere søger en bred viden, som spænder over seksuel udvikling, seksuel normativ adfærd, transseksualitet, diversitet, mulige senfølger af prostitution og nye seksuelle tendenser. Analysen fandt, at socialrådgiverne var positivt interesserede i emnet, men at de fandt det vanskeligt. Viden, metoder og kommunikative færdigheder blev efterspurgt i form af kurser og temadage.

10. Konklusion

Udgangspunktet for dette speciale var at undersøge, om socialrådgivere ser unges seksualitet som en del af det socialfaglige arbejde, og i forlængelse heraf undersøge hvilke forhold, der henholdsvis kunne fremme og hindre socialrådgivere i at inddrage de unges seksualitet i arbejdet.

Sårbare og udsatte unge har ofte svært ved at grænsesætte, passe på sig selv og indgå i ligeværdige sunde forhold. Dette øger deres risiko for at have ubeskyttet sex, begå seksuelle overgreb og selv blive udsat for overgreb. Specialet finder, at der er behov for, at socialrådgivere vejleder og støtter disse unge i bedre at kunne forstå og respektere egne og andres følelsesmæssige og seksuelle behov.

Socialrådgivere i dette speciale opfatter seksualitet som værende naturlig, væsentlig og af stor betydning for de unges trivsel. Seksualiteten spiller en afgørende rolle hos de unge, hvilket anerkendes af socialrådgiverne. Socialrådgiverne finder, at de unges seksualitet er relevant for socialfagligt arbejde, og de inddrager seksualitet i arbejdet, når det er

påkrævet. Socialrådgivere ser, at det er deres opgave og ansvar at gribe ind, når det handler om fx seksuelle overgreb, og sikre at de unge får prævention, primært for at hindre at de unge selv bliver forældre. Socialrådgivere har i den sammenhæng konkrete erfaringer, når det vedrører den unges adfærd og forebyggelse.

I arbejdet med de unge ses seksualitet ikke at have en plads i helhedssynet. Seksualitet bliver generelt ikke inddraget i socialrådgiverens systematiske arbejde med unges sundhed, trivsel og udvikling. Specialet har fundet flere barrierer for at seksualitet inddrages i det socialfaglige arbejde. Seksualitet er forbundet med tabu, og berøringsangsten og blufærdigheden er for mange sundhedsprofessionelle en barriere, og dette gør sig også gældende for socialrådgivere. Socialrådgivere tager ikke ansvaret for at initiere en samtale. Socialrådgiverne frygter, at kontakten og relationen til den unge ikke kan bære, når de bevæger sig ind på emnet sex og seksualitet. Socialrådgiverne er også tilbageholdende og betænkelige, da de har en opfattelse af, at det kan overskride den unges grænser.

Socialrådgivere besidder ikke en grundlæggende viden om seksualitet, fordi de ikke modtager undervisning i området. Betydningen og sammenhængen mellem de unges seksualitet og trivsel er derfor ikke indlysende for socialrådgivere. Grundet manglende viden ser socialrådgivere sig ikke tilstrækkeligt fagligt rustet til at håndtere seksuelle emner i mødet med de unge, og det kan være svært for socialrådgivere at vurdere, hvornår og hvordan der skal reageres på konkret viden om den unges seksuelle adfærd. Personlige erfaringer bringes ind i arbejdet med de unge, hvilket kan være et udtryk for at de ikke har den fornødne viden. Et kendskab til udvikling af seksuel identitet og seksualitet vil kunne hjælpe socialrådgivere i de konkrete vurderinger af den unges adfærd og trivsel.

En anden barriere, der ses at hindre at seksualitet får en stemme i det socialfaglige arbejde, er lovgivningen. På den ene side er der efter forvaltningsloven ikke hjemmel til at spørge ind til seksuelle forhold, og på den anden side opfordrer Socialstyrelsens ICS-metode til at socialrådgivere inddrager seksualitet. Det skaber usikkerhed, og kan for den mindre interesserede socialrådgiver blive brugt som en plausibel undskyldning for ikke at træde ind på det seksuelle felt. Det har betydning, at socialrådgivere har en personlig

interesse i seksualitet, da dette har indflydelse på hvorvidt og i hvilket omfang seksualitet bliver italesat.

Socialrådgivere er uddannet i og anvender kommunikative strategier, som fx aktiv lytning, cirkulære og åbne spørgsmål og valideringer i deres arbejde. Disse færdigheder kombineret med viden og en konkret metode vil styrke socialrådgivere i at begive sig ud samtaler om seksualitet. Som metode ses Ex-PLISSIT-modellen anvendelig, og socialrådgivere har umiddelbart forudsætningerne for at arbejde på det første niveau i modellen.

Ledelsesmæssig prioritering af seksualitet vil bidrage til at fremme og anerkende den væsentlige rolle, som seksualiteten har i de unges sundhed, udvikling og trivsel. Ledelsen kan gennem klare retningslinjer og forventninger skabe et fundament for, at socialrådgivere får modet til at overvinde deres blufærdighed og berøringsangst i samtalerne. Gennem løbende erfaring, supervision og kollegial sparring vil socialrådgivere udvikle deres fagprofessionelle kompetencer.

For at sexologien kan udvikle sig, styrkes og få fodfæste i socialfagligt arbejde, er det en forudsætning, at både nuværende socialrådgivere og socialrådgiverstuderende undervises i seksualitet, og derved får kendskab til hvordan unge og andre målgrupper kan være ramt i det bio-psyko-sociale samspil, og hvordan de kan støttes i at udvikle en sund og positiv seksualitet.

11. Perspektivering

Specialet har fundet, at seksualitet har stor betydning for unge, og at der er et behov for at socialrådgivere medtænker og inddrager dette aspekt i det socialfaglige arbejde. Alle mennesker kan "få ondt i seksualiteten" og blive ramt i det bio-psyko-sociale samspil, og det efterlader et behov for at undersøge, hvorledes andre sårbare og udsatte målgrupper kan profitere af socialrådgiveres hjælp og støtte.

Socialrådgiveres behov for grundlæggende viden om seksualitet og opkvalificering af kommunikative strategier kan imødekommes ved at udbyde temadage, kurser og

efteruddannelse. Rammerne og mulighederne for dette kan med fordel afdækkes. Der er umiddelbart grundlag for at antage, at der er interesse for kompetenceudvikling, idet størstedelen af socialrådgiverne efterspørger konkret viden og redskaber.

Specialet ønsker ligeledes at inspirere uddannelsesinstitutioner til at implementere seksualitet som et obligatorisk emne, hvilket vil sikre en positiv og faglig praksis i at styrke sårbare og udsattes trivsel i relation til seksualitet.

Da socialfagligt arbejde traditionelt ikke har beskæftiget sig med seksualitet ud fra et holistisk perspektiv, vil det være en større, men vigtig opgave at påvirke og formidle specialets fund bredt til alle interessenter i socialt arbejde. Dette vil kunne fremme og medvirke til en faglig og kulturel forandring, hvor tabu nedbrydes og viden skaber rum for udvikling og forandring.

12. Litteraturliste

Areskoug-Josefsson, K., Rolander, B., Bülow, P., (2019), Swedish Social Work Students' Attitudes Toward Addressing Sexual Health Issues in Their Future Profession. *Sexuality and Disability*, 37, 161-173

Bekendtgørelse om uddannelse til professionsbachelor som socialrådgiver, bekendtgørelse nr. 766 af 24-06-2011

Brandon-Fridman, R. A., (2019). Youth Sexual Development: A Primer for Social Workers. *Social Work United States*, 64 (4), s. 356-364.

Brinkmann, S., Tanggaard, L., (2015), *Kvalitative metoder - En grundbog*. (2. udgave, 3. oplag), Hans Reitzels Forlag

Brinkmann, S., Tanggaard, L., (2020), *Kvalitative metoder - En grundbog*, (3. udgave 1. oplag). Hans Reitzels Forlag

Brørup, M., Hauge, L. og Thomsen, U. L., (2001), *Den nye psykologihåndbog*, (2. udgave, 4. oplag). Nordisk Forlag A/S, København

Bundesen, P., (1996), *Socialpolitisk introduktion*, Odense Universitetsforlag

Bundesen, P. (2011). *Sociale problemer og socialpolitik*, (4. udgave). Syddansk Universitetsforlag

Center for Ungdomsforskning, (2010), *Når det er svært at være ung i DK - unges trivsel og mistrivsel i tal*

Available:

https://www.cefudk.dk/media/225966/trivsel_version_6.pdf

[26.04.2021]

Center for Ungdomsforskning, (2011), Når det er svært at være ung i DK - viden og råd om unges trivsel og mistrivsel

Available:

https://www.cefudk.dk/media/266735/viden%20og%20råd%20om%20unges%20trivsel%20og%20mistrivsel_når%20det%20er%20svært%20at%20være%20ung%20i%20dk.pdf

[26.04.2021]

Clasen, L. E., Blauert, A. B., Madsen, S. A., (2018). "What will my friends think?" Social consequences for Danish victims of sexual assaults in peer groups. Journal of Child Sexual Abuse, 27 (3), s. 217-236

Danmarks Statistik, (2021). Folketal den 1. i kvartalet efter område, civilstand, tid, alder og køn

Available:

<https://www.statistikbanken.dk/statbank5a/selectvarval/saveelections.asp>

[26.04.2021]

Danmarks Statistik, (2019) (1). Kommuner modtager flere underretninger

Available:

<https://www.dst.dk/da/Statistik/nyt/NytHtml?cid=30802>

[26.04.2021]

Danmarks Statistik, (2019) (2). Udsatte børn og unge

Available:

<https://www.dst.dk/da/Statistik/emner/levetilkaar/sociale-forhold/udsatte-boern-og-unge>

[26.04.2021]

Danmarks Statistik, (2019) (3). Årsager til underretninger vedr. børn efter administrations kommune, årsag, underrettere, alder og køn

Available:

<https://www.statistikbanken.dk/UND3>

[26.04.2021]

DASW CODE OF ETHICS, (2012). International Federation of Social Workers,
Etikvejledning - Ethiske principper i socialt arbejde

Available:

<https://www.ifsw.org/dasw-code-of-ethics/>

[26.04.2021]

Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (SFI), (2013). Anbragte 15-åriges hverdagsliv
og udfordringer

Available:

<https://www.ft.dk/samling/20121/almdel/sou/bilag/200/1232355.pdf>

[26.04.2021]

Dodd, S. J., Tolman, D., (2017). Reviving a Positive Discourse on Sexuality within Social
Work. Social Work, 62 (3), s. 227-234.

Elholm, B., Haack, M., Rask, L., (2016). Udviklingsstøttende samtale med børn og unge i
mistrivsel, (1. udgave, 1. oplag). Akademisk Forlag

Erhvervsakademi og Professionshøjskole (UCL), (2021), Socialrådgiver

Available:

<https://www.ucl.dk/uddannelser/socialraadgiver>

[26.04.2021]

Firmin, C., Warrington, C., Pearce, J., (2016). Sexual Exploitation and Its Impact on
Developing Sexualities and Sexual Relationships: The Need for Contextual Social Work
Interventions. British Journal of Social Work, 46, s. 2318-2337

Folketingets Ombudsmand, (2020), Officialprincippet

Available:

https://www.ombudsmanden.dk/myndighedsguiden/generel_forvaltningsret/officialprincippet/

[26.04.2021]

Forvaltningsloven, lovbekendtgørelse nr. 433 af 22-04-2014

Gerbild, H., Larsen, C. M., Junge, T., Laursen, B. S., Areskoug-Josefsson, K., (2021), Danish Health Professional Students' Attitudes Toward Addressing Sexual Health: A Cross-Sectional Survey. *Sexual Medicine i Danmark*, 9 (2)

Glass, S. R., (2016), It's time to talk about sex and social work: why human sexuality education matters for social work practice. Smith College, Northampton

Gochros, H. L., (1971), Sexual Problems in Social Work. *Social Work*, 16 (1), 3-5

Graugaard, C., Giraldi, A., Møhl, B., (2019), SEXOLOGI - Faglige perspektiver på seksualitet, (1. udgave, 1. oplag). Munksgaard, København

Haarder, M., Nissen, M. A., (2011): Helhedssyn i Socialt arbejde, (1. udgave, 1. oplag). Akademisk Forlag

Hall, I. E., Plantin, L., Holmström, C., (2017). Social workers' opportunities to work with safer sex. *European Journal of Social Work*, 22 (1), s. 82-94

Hunter, M., Struve, J., (1997). The Ethical Use of Touch in Psychotherapy. SAGA Publications, Inc

JanusCentret, (2018), Statusrapport XVI 2003-2018

Available:

<https://www.januscentret.dk/wp-content/uploads/2020/05/Statusrapport2003-2018.pdf>

[26.04.2021]

Järvinen, M., Mik-Meyer, N., (2017), Kvalitativ analyse - Syv traditioner. Hans Reitzels Forlag

Kvale, S., Brinkmann, S., (2018), Interview - Det kvalitative forskningsinterview som håndværk, (3. udgave, 3. oplag). Hans Reitzels Forlag

Kveller, Ø., (2016), BØRN I RISIKO, (1. udgave, 3. oplag). Samfundslitteratur

LivaRehab, (2015), Unge til salg - Et projekt om gråzoneprostitution blandt udsatte børn og unge

Available:

<https://redenung.dk/files/media/documents/Unge/ungetilsalg.pdf>

[26.04.2021]

Møller, L., (2018), Professionelle relationer, (1. udgave, 2. oplag). Akademisk Forlag

Nørrelykke, H., Hansen, B., (2018), Professionelle samtaler og empatiske relationer, (1. udgave, 1. oplag). Hans Reitzels Forlag

Olsen, Flemming, (1999), Psykologi i socialt arbejde, (6. udgave, 1. oplag). Danmarks Forvaltningshøjskoles Forlag

Pedersen, J. H., (2008), Perspektiver på supervision - En erhvervspsykologisk antologi, (1. udgave, 1. oplag). Dansk Psykologisk Forlag

Schibby, Anne-Lise Løvlie, (2020), Relationer, (2. udgave, 4. oplag). Akademisk Forlag

ServiceLoVen, lov om social service, lovbekendtgørelse nr. 1287 af 28-08-2020

Sex og Sundhed, (2010), Sex, kærlighed og autisme - Inspiration til seksualundervisning og seksualpolitik, (1. udgave, 1 oplag). Cosmographic A/S

Socialforskningsinstitut, (2005), Unges Sociale Problemer. Socialforskningsinstitut København

Available:

https://pure.vive.dk/ws/files/259020/0521_Unges_sociale_problemer.pdf

[26.04.2021]

Socialstyrelsen, (2018). Kvalitet i sagsbehandlingen - en håndbog i anvendelse af ICS og udredningsværktøj. Socialstyrelsen

Socialstyrelsen, (2014), Den Professionelle Tvivl, (4. oplag). SISO og Socialstyrelsen

Socialstyrelsen, (2018), Overgrebspakken

Available:

<https://socialstyrelsen.dk/born/overgreb/overgrebspakken>

[26.04.2021]

Socialstyrelsen, (2021), Vidensopsamling om børn og unge med seksuelt bekymrende eller krænkende adfærd

Soller, B., Haynie, D. L., Kuhlemeier, A., (2017). Sexual intercourse, romantic relationship inauthenticity, and adolescent mental health. Social Science Research, 64, s. 237-248

Statens Institut for Folkesundhed, (2018), Det gode samarbejde om børn og unge i mistrivsel

Available:

http://www.abcmentalsundhed.dk/media/1589/det_gode_samarbejde.pdf

[26.04.2021]

Szklarek, J. V., (2012). Sexual behaviors, suicidality, and emotional functioning among high school students in the United States. School of Social Work

Red Barnet, (2014), Sårbar og søgende - Viden og værktøjer til at skabe dialog med udsatte unge om grænser og seksualitet på nettet

Available:

<https://redbarnet.dk/media/1158/saarbar-og-soegende.pdf>
[26.04.2021]

Ryan, E. P., Joseph M. Otonichar, J. M., (2016). Juvenile Sex Offenders. Curr Psychiatry Rep, 18 (67)

Rådet for Socialt Udsatte, (2020), Udsatte Unge
Available:
<https://www.udsatte.dk/indsatsomrader/unge/>
[26.04.2021]

UC Vest Press, (2009), Systematiske sagsbehandling i børnesager – Principper og arbejdsgange
Available:
file:///C:/Users/ajes/Downloads/fil137_systematisk-sagsbehandling-i-boernesager.pdf
[26.04.2021]

UddannelsesGuiden, 2021. Socialrådgiver (Job)
Available:
<https://www.ug.dk/job/job-fordelt-paa-erhvervsomraader/paedagogiskkirkeligtogsocialtarbejde/socraadgivning/socialraadgiver-job>
[26.04.2021]

Uggerhøj, L. (2008). Hvad er socialt arbejde - en indkredsning af et mangfoldigt og komplekst felt. København Akademisk Forlag

Vejledning om forvaltningsloven, vejledning nr. 11740 af 04-12-1986

Vestergaard, U., (2017), Socialrådgiverens samtaler - En praktisk håndbog i rådgivning, samskabende og coachende samtaler, (1. udgave, 1. oplag). Specialtrykkeriet A/S, Viborg

Viden til Velfærd (VIVE), Karakteristik af udsatte forældre 2019, (2021)

Available:

<https://www.vive.dk/media/pure/16050/5467780>

[26.04.2021]

Viden til Velfærd (VIVE) - Unges opfattelser af køn, krop og seksualitet, (2018)

Available:

<https://www.vive.dk/media/pure/7006/1765710>

[26.04.2021]

Williams, DJ., Christensen, M. C., Capous-Desyllas, M., (2016), Social Work Practice and Sexuality: Applying a Positive Sexuality to Enhance Diversity and Resolve Problems. Families in Society, 97 (4), 287-294

Winter, V. R., O'Neill, E., Begun, S., Kattari, S. K., McKay, K., (2016). MSW student perceptions of sexual health as relevant to the profession: Do social work educational experiences matter?. Social Work in Health Care, 55 (8), s. 614-634

Bilag 1**Oversigt over anvendt søgning**

	Aspekt 1	Aspekt 2	Aspekt 3
Alle ord kombineres med OR	"social work practice" "social workers" "social worker"	Sexuality Sexual	Young Youth (Teens Teenagers Teenager Adolescents)
Blokkene i mellem kombineres med AND			

Bilag 2**Semistruktureret interviewguide**

Briefing		
Præsentation af interviewene og projektets formål	Hvem er vi?	Gruppen består af Anette og Joan. Vi læser en master i sexologi på Aalborg Universitet og projektet er vores afsluttende masterafhandling. Vi er uddannet socialrådgivere.
	Formålet med interviewet	Formålet med interviewet er at opnå viden om socialrådgiveres holdninger, viden og erfaringer i forhold til unge og seksualitet.
Rammerne for interviewet	Tidsramme	Interviewet forventes at have en varighed på ca. 1 time.
	Der gøres opmærksom på at interviewet optages	Vi vil gøre dig opmærksom på at interviewet optages og transskriberes. Optagelsen bruges som støtte til vores hukommelse og vil indgå i projektarbejdet.
	Anonymisering	Interviewet vil blive behandlet fortroligt og gemmes i et år. Herefter vil materialet vil destrueret. Dine udsagn i opgaven vil blive anonymiseret, så de ikke kan ledes tilbage til dig.
	Rollefordeling	Min opgave er at stille spørgsmål og min medstuderendes (medinterviewers) funktion er at tage notater undervejs og evt. stille uddybende og opfølgende spørgsmål.
	Redegørelse	Du er velkommen til at spørge, hvis du er i tvivl om noget, eller hvis der er noget, som du ikke forstår undervejs. Vi vil gøre dig opmærksom på, at du deltager frivilligt, og at du kan trække dit samtykke tilbage. Du kan også fravælge at svare på enkelte spørgsmål.
Præsentation af informanten	Informanten	Vil du præsentere dig selv?

Begrebsafklaring	præsenterer sig selv Viden og færdigheder i forhold til at tale seksualitet med unge	Navn, alder, antal års erfaring med unge. Hvad kender de unge, som du arbejder med? Hvilke problemer har de overordnet? Begrebsafklaring: Vi forstår seksualitet ud fra et bredt perspektiv – seksualitet rummer biologiske, psykiske såvel som sociale aspekter. Hvad forstår du ved seksualitet? (Hvilke ord falder dig ind)
------------------	--	--

Forskningsspørgsmål	Interviewspørgsmål
<i>1. Hvilke forhold har betydning for at tale om seksualitet, og oplever socialrådgivere barrierer i forhold til at inddrage seksualitet i deres arbejde med unge?</i> Tema: Fokus på socialrådgivers holdning og barrierer til at tale om seksualitet med unge.	<u>Socialrådgivers holdning:</u> Tænker du, at det overordnet er relevant for socialrådgivere at inddrage seksualitet i socialfagligt arbejde? Er det relevant i dit arbejde med unge? Er det efter din mening vigtigt at tale seksualitet med de unge? Er der nogle unge, som du finder det særlig relevant at tale seksualitet med? <i>Uddybende:</i> Hvorfor? Hvorfor ikke? Giv eksempler på hvornår det kunne være relevant. Har du nogle overvejelser/ betænkeligheder ved at inddrage seksualitet i dit arbejde? Finder du det grænseoverskridende? <i>Uddybende:</i> Hvad kunne overskride dine grænser? Og hvad tænker du kunne være grænseoverskridende for den unge? <u>Socialrådgivers grænser og barrierer:</u> Oplever du personlige barrierer, som gør det svært at tale med unge om seksualitet, fx seksuel adfærd?

	<i>Uddybende:</i> Hvad er en barriere for dig? Er der andre forhold der hindrer dig i at tale om seksualitet? Er du komfortabel/tilpas med at tale seksualitet med de unge? Hvordan mærker du det? Og på hvilken måde tænker du det påvirker dialogen/arbejdet med den unge? <i>Uddybende:</i> Kan du give eksempler på, at du har været komfortabel med seksualitet? Giv eksempler på samtalsituationer, hvor du fandt det ubehageligt? Finder du, at seksualitet er for privat/intimt at spørge ind til hos de unge? Tænker du, at samtale med unge om seksualitet kan skabe afstand eller påvirke din kontakt eller relation til den unge? <i>Undersøgelser viser, at unge efterspørger dialog om psykosociale aspekter af seksualitet.</i> Hvem tænker du har ansvaret for at tale om seksualitet med de unge? Vil du gerne tale mere med de unge om seksualitet? Vil du gerne udvikle dig? Og ser du gerne, at seksualitet bliver integreret i det socialfaglige arbejde? Er det praksis i jeres forvaltning, at I kollegialt drøfter seksuelle forhold med hinanden? Drøfter I seksuelle forhold, der ikke omhandler overgreb? <i>Uddybende:</i> Hvad tænker du der skal til for at inddrage seksualitet i dit arbejde? Og hvad kunne det være? Oplever du ledelsesmæssig opbakning eller forventninger til at tale seksualitet med de unge? Gælder det også, når det ikke omhandler overgreb?
--	--

	Kunne det have betydning for dig, at ledelsen prioriterede dette, som fx skole-, fritidsforhold, udvikling og adfærd? <i>Uddybende:</i> Hvad tænker du, at ledelsen kan bidrage med?
2. <i>Hvordan oplever socialrådgivere, at de i deres arbejde er fagligt kvalificeret til at inddrage og tale seksualitet med de unge?</i> Tema: Fokus på socialrådgivers faglige forudsætning, viden og kvalifikationer til at tale med unge om seksualitet.	<u>Socialrådgivers faglige forudsætninger for at tale seksualitet med unge:</u> Hvordan oplever du som socialrådgiver, at du er fagligt kvalificeret til at tale seksualitet med de unge? Tænker du, at andre faggrupper tager sig af unges seksualitet? Tænker du, at det er nødvendigt at have særlig viden, for at kunne tale seksualitet? <i>Uddybende:</i> Oplever du at have tilstrækkelig viden om unges seksuelle udvikling, adfærd og trivsel? Er der en særlig viden du kunne ønske dig, som fx unges seksuelle udvikling? <i>Vi har været undersøgende i forhold til socialrådgiveruddannelsen og seksualitet, og kan konstatere at der i udgangspunktet ikke undervises i seksualitet.</i> Har du oplevet, at det har været svært at skelne mellem sund og bekymrende seksuel trivsel og adfærd hos de unge? Giv gerne eksempler. Tænker du, at det kunne have været brugbart for dig at have modtaget viden og have arbejdet med seksualitet under din uddannelse?
3. <i>Hvilke erfaringer har socialrådgivere i familieafdelinger ifht. at tale med unge om seksualitet?</i> Tema: Fokus på socialrådgivers konkrete erfaringer med at inddrage seksualitet i arbejdet med unge.	<u>Socialrådgivers erfaringer med at tale med unge om seksualitet:</u> <i>En undersøgelse viser, at socialrådgivere sjældent taler seksualitet, medmindre det handler om seksuelle overgreb, seksuel vold og seksuelle sygdomme.</i>

	Har du erfaring med at inddrage og tale om seksualitet med unge, når der ikke er mistanke eller bekymring for overgreb? Hvornår gør du det? Og hvad taler du fx med de unge om? Hvordan finder du ud af, om de unge har seksuelle udfordringer, medmindre det fremgår af en underretning eller sagen i øvrigt? Har du erfaring med at inddrage seksualitet, når du afdækker og følger op på unges trivsel, adfærd og udvikling? Er der nogle unge, som du bevidst undlader at tale seksualitet med? Hvad er årsagen til at du gør det? Eller ikke gør det? Hvordan taler du med de unge om seksualitet? Hvilke overvejelser gør du dig – også i forhold til hvilke ord du anvender? Anvender du en bestemt strategi/metode? <i>Uddybende:</i> Kan du give nogle gode og dårlige eksempler? Hvordan italesætter du seksualitet? Hvordan bærer du dig ad?
Øvrigt	Kan du mindes, at du har haft en sag, hvor det senere viste sig at problemstillingen omhandlede noget seksuelt?

Bilag 3**Samtykkeerklæring**

Du giver samtykke til at deltage i en interviewundersøgelse, som vil indgå i vores masterafhandling i Master i Sexologi. Formålet er at afdække socialrådgiveres holdning, viden og erfaring med at inddrage seksualitet i det faglige/professionelle arbejde.

Det er vores ønske, at den viden som fremkommer under udarbejdelsen af afhandlingen, kan bruges til at sætte fokus på det seksuelle aspekt i socialrådgiveres arbejde med unge mennesker.

Grundet corona-situationen afholdes interviewet i udgangspunktet digitalt, og interviewet forventes at have en varighed på ca. 1 time.

Interviewet vil blive optaget og transskriberet, således at vi kan analysere og fortolke data.

Materialet vil efterfølgende blive slettet, når undersøgelsen er afsluttet. Det er frivilligt for dig at deltage og det er muligt at trække samtykke tilbage og udgå af undersøgelsen.

De indsamlede data vil blive behandlet fortroligt og din besvarelse vil blive anonymiseret i det endelige projekt, hvor du ikke nævnes med navn. Der kan forekomme citater fra interviewet, som du evt. selv vil kunne genkende, men det vil ikke være muligt for andre.

Vi sætter stor pris på din deltagelse og du er velkommen til at kontakte os, såfremt du måtte have spørgsmål til din besvarelse eller til afhandlingen i øvrigt.

Du er velkommen til at kontakte os:

Joan Lysholdt
Mobil 20460750
joan.lysholdt@gmail.com

Anette C. Jessen
Mobil 50200595
anette.c.jessen@hotmail.com

Med venlig hilsen

Joan Lysholdt
Anette C. Jessen

Jeg bekræfter hermed at have modtaget skriftlig information, og jeg ønsker at deltage i den beskrevne undersøgelse. Jeg er informeret om at jeg kan trække mit samtykke tilbage og udgå af undersøgelsen. Jeg er informeret om at alle oplysninger behandles fortroligt og anonymt.

Deltagers underskrift _____ Dato ____ / ____

Projektansvarlige

Underskrift _____ Dato ____ / ____

Underskrift _____ Dato ____ / ____